

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lea Podkubovšek

Usklajenost politike izobraževanja s potrebami na trgu dela

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lea Podkubovšek

Mentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

Usklajenost politike izobraževanja s potrebami na trgu dela

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Zahvala

*Ni besed poezije,
Ki moje bi veselje odrazile,
Ki znale bi povedati besedo hvala,
Vsem in vsakemu, ki ob meni so v podporo stali.*

(Lea Podkubovšek)

*Zahvaljujem se svojim staršem, Francu in Mariji ter vsem domačim, še posebej pa omici, ki
mi je vedno stala ob strani.*

Posebna hvala Primožu, za tehnično pomoč, potrpežljivost in podpiranje.

Hvala tudi mentorjuizr. prof. doc. dr. Damjanu Lajhu za strokovne nasvete in usmerjanje.

Ter hvala vsem prijateljem, ki so spremljali in me spodbujali ob študiju.

Usklajenost politike izobraževanja s potrebami na trgu dela

Pridobivanje izobrazbe je za vsakega posameznika pomemben proces, saj mu ta omogoča socializacijo in uspešno vključitev na trg dela. Zato je nujno, da je politika izobraževanja naravnana tako, da posamezniku zagotovi pridobitev ustreznih znanj. Preučevanje usklajenosti je potekalo multimetodsko, saj nam le tovrstno preučevanje omogoča, da je raziskava celostna. Tako sem s pestrim naborom metod in tehnik ter s pregledom podatkov ugotovila, da je politika izobraževanja toga politika, ki se ne more prilagajati hitrim spremembam potreb na trgu dela. Ugotovila sem, da je implementacija te politike kot samostojne uspešna, kar je razvidno iz dejstva, da se vedno več posameznikov vključuje v izobraževalni proces in ga nadaljuje na višji stopnji. Ko pa gre za oblikovanje posameznih programov izobraževanja, so izobraževalne ustanove avtonomne in delujejo v lastno korist ter se z omejevanjem ali večanjem razpisnih mest za določene programe ne prilagajajo trenutnemu stanju na trgu dela (število registriranih brezposelnih ali povečevanju zaposlovanja na drugi strani).

Ključne besede: politika izobraževanja, trg dela, implementacija javnih politik, javnopolitična omrežja.

Coordination of education policy with labour market needs

Receiving an education is a significant process for each individual since it gives him the opportunity to socialise and integrate into the labour market. It is therefore essential for the education policy to be oriented toward ensuring an individual the acquirement of relevant knowledge. The research of the coordination was multi-method for it is the only type of research leading to a comprehensive study. By using a various range of methods and techniques and data review I have established that the education policy is inflexible and cannot adapt to rapidly changing labour market needs. I have also found that the implementation of this policy independently is successful, which is evident from the increasing number of individuals integrating into educational system and continuing it at a higher level. When designing individual education programmes educational institutions are independent and act for their own benefit. By limiting or increasing the number of enrolment places for certain programmes they do not adapt to current labour market situation (the number of registered unemployed or increasing employment).

Key words: education policy, labour market, implementation of public policies, public policy networks.

Kazalo

1 Uvod.....	7
1. 1 Javnopolitični problem	8
1. 2 Cilj diplomskega dela	9
2 Raziskovalna vprašanja in hipoteza	10
3 Raziskovalne metode in tehnike.....	10
4 Teoretična izhodišča.....	11
4. 1 Javnopolitična omrežja	11
4. 2 Politika izobraževanja in teorije pomena izobrazbe za posameznika.....	12
4. 3 Trg dela in politika zaposlovanja.....	13
5 Politika izobraževanja	13
6 Analiza	18
6. 1 Vključeni akterji	19
6.2 Analiza posameznih področij	23
6. 2. 1 Področje izobraževanja	23
6. 2. 2 Področje zdravstva	24
6. 2. 3 Področje gradbeništva	25
6. 2. 4 Področje pravne in računovodske-ekonomske dejavnosti	25
6. 3 Brezposelnost po sektorjih:	26
6. 4 Registrirana brezposelnost med mladimi	28
7 Zaključek.....	30
Literatura	32
Priloge	36
Priloga A: Delovno aktivno prebivalstvo s področja izobraževanja	36
Priloga B: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja izobraževanja	37
Priloga C: Delovno aktivno prebivalstvo s področja zdravstva	38

Priloga Č: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja zdravstva.....	39
Priloga D: Delovno aktivno prebivalstvo na področju gradbeništva.....	40
Priloga E: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja gradbeništva.....	41
Priloga F: Delovno aktivno prebivalstvo s področja pravne in računovodske dejavnosti....	42
Priloga G: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja računovodske, pravne in ekonomske dejavnosti	43
Priloga H: Intervju ga. Branka Langerholc	44
Priloga I: Intervju ga. Marina Očko.....	46
Priloga J: Intervju ga. Mateja Uršič.....	49

Kazalo grafikonov, slik in tabel

Grafikon 6.1: Brezposelnost po sektorjih v štirih časovnih točkah.....	27
Grafikon 6.2: Registrirana brezposelnost po starostnih skupinah in skupna registrirana brezposelnost za Slovenijo v šestih časovnih točkah	29
Slika 5.1: Izobraževalni proces	15
Slika 5.2: Izobraževalni proces	16
Slika 5.3: Zgradba vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.....	17
Slika 6.1: Vključeni javnopolitični igralci	21
Tabela 3.1: Uporabljene metode in tehnike:	11

1 Uvod

Preučevanje posameznih področij oziroma posameznih politik ne more potekati neodvisno od drugega dogajanja in neodvisno od drugih politik. Še posebej pa ne moremo preučevati politike zaposlovanja in trga dela neodvisno od politike izobraževanja, saj je le to politika, ki ima na trg dela močan vpliv. V diplomski nalogi bom preučevala medsebojno usklajenost politike izobraževanja s potrebami na trgu dela, oziroma kako se oblikujejo politike izobraževanja, če se le te prilagajajo potrebam, ki jih narekuje trg dela.

V sodobni družbi je kakovost ključni dejavnik na vseh področjih, razumemo pa jo kot kakovost končnega produkta, procesa izdelave produkta in odnosa med ljudmi kot proizvajalci. (Ažman 2004, 56) Tako se pričakuje tudi kakovostno izobraževanje, ki ga zagotavlja dobro osnovana politika izobraževanja in, ki omogoča posameznikom socializacijo in uspešno vključitev na trg delovne sile.

Da je prehod mladih na trg delovne sile čim bolj enostaven, je pomembno, da v času pridobivanja izobrazbe pridobijo potrebna in zadostna znanja, ter kompetence, ki jim omogočajo zaposlitev. Usklajenost izvajanja politike izobraževanja s trgom delovne sile je pomembna, tako za posameznika, kateremu se omogoči takojšnja zaposlitev, kot tudi za celotno družbo in državo, saj z usklajenosti ne prihaja do presežnih in deficitarnih poklicev in posledično ne prihaja do brezposelnosti in socialnih problemov, povezanih z le to.

Preučila bom kako poteka samo usklajevanje med izvajanjem politike izobraževanja in potrebami na trgu dela. Tako, bom najprej preučila kdo so ključni akterji pri usklajevanju in katera javnopolitična omrežja so nastala na tem področju. Ker gre za politike, ki so zelo obsežne in čezsektorske pričakujem, da je oblikovanih več omrežij, ki se delno prekrivajo med sabo in hkrati lahko delujejo kot samostojne politike znotraj drugih javnopolitičnih omrežij.

Tako, kot je povezana ena politika z drugo je tudi samo izobraževanje proces, ki se nadgrajuje. Predstavila bom proces pridobivanja izobrazbe v Slovenije, ki se začne z obveznim osnovnošolskim izobraževanjem in se na osnovi uspešnega zaključka le tega tudi nadaljuje, kot prostovoljno, hkrati pa nujno za pridobitev ustreznih kvalifikacij, ki omogočajo zaposlitev. Na tem mestu, pa se zavedam, da tudi s formalnim izobraževanjem in rednim izobraževalnim postopkom, izobraževanje ni zaključeno, saj le to sega še na neformalno raven

in usposabljanje v okviru organizacij, ter tudi na programe aktivne politike zaposlovanja, ki so namenjeni pridobivanju ustreznih kvalifikacij za določeno delovno mesto.

Faze javnopolitičnih omrežij se prepletajo med sabo. »Tako mora biti tisto, kar je bistvenega za uspešnost faze implementacije, neredko dogovorjeno že v fazi oblikovanja javne politike, npr. natančna operacionalizacija splošnih ciljev, sprejem legitimnih odločitev o pristojnostih in odgovornostih javnopolitičnih igralcev, odgovornostih za implementacijo, pa tudi o izvoru sredstev oziroma instrumentov, potrebnih za uresničitev sprejetih odločitev oziroma zastavljenih ciljev. Prav tako smo že omenili, da je treba fazo implementacije obravnavati kot kompleksno družbeno dejavnost, ki zahteva pozitivno akcijo pristojnih javnopolitičnih igralcev.« (Lajh 2007, 163)

1. 1 Javnopolitični problem

Na trgu dela zmagujejo kandidati, ki se znajo prilagoditi povpraševanju po kadrih. Podjetja vedo, kaj hočejo; hočejo kandidata, ki jim bo pomagal doseči osnovni cilj vsakega podjetja – poslovati dobičkonosno. Prosto delovno mesto predstavlja podjetju problem – če manjka tržnik, je prodaja manjša, če manjka strojnik, pride do zastoja v proizvodnji, če manjka administrator, se računi podjetja ne izstavijo... Podjetja iščejo osebo, ki bo najbolje rešila njihov problem. (Zaletel 2006, 27)

Od posameznikov, ki vstopajo na trg dela se pričakuje fleksibilnost, da se prilagodijo potrebam na trgu, vendar jih mora že sama politika izobraževanja, katere implementacija vpliva na to, kaj se posameznikom omogoči, pripraviti na uspešen vstop na trg dela. Da bi se posameznik na trgu dela čim bolje znašel, da bi si hitro poiskal delo in se zaposlil, bi morala politika izobraževanja upoštevati gibanja na trgu dela, spremljati povpraševanje po delovni sili in z ozirom na to, prilagajati in omejevati vpisana mesta za posamezne izobraževalne programe, glede na to ali obstaja povpraševanje po njih ali ne. S to usklajenostjo in prilagajanjem na gibanja na trgu dela, bi se izognila negativnim posledicam, ki nastanejo ob neuskklajenosti tega. Najbolj problematična posledica do katere pride je brezposelnost, ki predstavlja v prvi vrsti problem za posameznika in njegov problem preživetja in družbene socializacije in hkrati za samo državo, saj predstavlja ta posameznik njeno breme, s tem ko mu zagotavlja nadomestila za čas brezposelnosti.

1. 2 Cilj diplomskega dela

Zaradi jasnega javnopolitičnega problema bom s pomočjo teorij implementacije in javnopolitičnih omrežij ugotavljala ali je v Sloveniji politika izobraževanja prilagojena potrebam na trgu dela. To bom preučila s pomočjo postavljenih kazalnikov, ki mi bodo povedali ali lahko rečemo, da gre za usklajenost ali o njej ne moremo govoriti.

Ti kazalniki so:

1. Stopnja registrirane brezposelnosti med mladimi – v primeru, če gre za nizko stopnjo registrirane brezposelnosti in, če se še ta zmanjšuje, lahko sklepamo, da politika izobraževanja poskrbi, da posameznik po izobraževalnem procesu v katerega je bil vključen, najde zaposlitev.
2. Določanje razpisnih mest za določene srednješolske, visokošolske in višješolske programe poteka glede na potrebe na trgu dela za poklice, ki jih s to izobrazbo lahko opravljamo – v tem primeru, bi bilo koristno, da pri oblikovanju in omejevanju vpisnih mest sodelujejo različni akterji, ne le s strani politike izobraževanja ampak tudi s strani politike zaposlovanja. Pomemben akter, ki ima stik s tistimi, ki so prišli pravkar na delovno mesto je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje in menim, da bi bila zaradi mesta kjer posreduje, njegova vključenost dobrodošla in potrebna.
3. Glede na razpisna mesta je pomemben kazalnik tudi znotraj določenega sektorja izobrazbena struktura zaposlenih – če je ta podobna kot pri razpisnih mestih, in, če se je spremenila je primerjava z razpisnimi mesti primerna in, če so se razpisna mesta povečala oz. zmanjšala v isto smer kaže to na skladnost in prilagajanje politike izobraževanja.

Z njihovo pomočjo bom preučevala značilnosti politike izobraževanja, kako se le ta oblikuje in kakšna je njena implementacija. »Procesi oblikovanja in izvajanja javnih politik so empirični procesi. Prepoznamo jih po tem, da zajemajo administrativne, organizacijske in politične dejavnosti, s katerimi se oblikujejo in izvajajo javne politike.« (Fink Hafner 2007, 19)

2 Raziskovalna vprašanja in hipoteza

Dobro zastavljena raziskovalna vprašanja in hipoteze, nam pomagajo, da je naša raziskava zanesljiva in veljavna, saj le tako preučujemo podatke, ki nam pomagajo, da ogovorimo na to, kar nas zanima.

Postavila sem si več raziskovalnih vprašanj in eno glavno hipotezo. Raziskovalna vprašanja na katera bom skušala odgovoriti so:

1. Katera javnopolitična omrežja so se oblikovala in kateri so ključni akterji znotraj le teh?
2. Kako se oblikujejo izobraževalne politike znotraj posameznih javnopolitičnih omrežij?

Hipoteza, katero bom skušala potrditi pa se glasi: *Politika izobraževanja je prilagojena potrebama na trgu dela, kar se kaže skozi nizko stopnjo registrirane brezposelnosti med mladimi in prilagajanjem razpisnih mest za določene programe izobraževanja, gibanjem brezposelnih v teh sektorjih in povečevanju oz. zmanjševanju zaposlenosti v istih sektorjih.*

3 Raziskovalne metode in tehnike

Pomembno pa ni le kdo so akterji, ki so vpleteni v posamezno oblikovanje politik, ampak kakšen je njihov vpliv na sprejeto odločitev. »Analiza omrežij naj bi ne ponujala samo opisov načinov, na katere so akterji v družbi med seboj povezani, temveč naj bi omogočala tudi vpogled v bolj kompleksne družbene mehanizme, ki oblikujejo razmerja med akterji v družbenem sistemu.« (Fink-Hafner 1998, 817)

Za celovito opravljeno raziskavo je potreben pester nabor metod in tehnik pridobivanja podatkov. Tako bom v svoji diplomski nalogi naredila analizo že obstoječih teorij s področja politike izobraževanja, zaposlovanja in trga dela.

Pogledala bom zakonodajo, ki se ureja omenjena področja.

Izvedla bom družboslovni intervju, ga interpretirala in analizirala.

Izvedla bom longitudinalno študijo, saj bom gledala podatke skozi daljše časovne obdobje, da bom lahko ugotovila povezanost politike izobraževanja s trgom delovne sile, saj bom gledala spremembe v politiki izobraževanja in kako so se spremembe aplicirale na trgu delovne sile.

Tabela 3.1: Uporabljene metode in tehnike:

1. Metode in tehnike	2. Politika izobraževanja	3. Trg delovne sile	4. Pridobivanje empiričnih podatkov
Pregled obstoječe literature	X	X	
Pregled legislativne zgodovine	X	X	
Pregled predpisov	X	X	
Pregled sprememb v sistemu	X	X	
Družboslovni intervju	X	X	X
Pregled statističnih podatkov	X	X	X

Tabela 3.1 prikazuje metode in tehnike, ki jih bom uporabila za pridobivanje podatkov s področja politike izobraževanja, trg delovne sile in za pridobivanje empiričnih podatkov, ki so potrebni za celovito raziskavo in s pomočjo katerih bom lahko hipotezo potrdila ali ovrgla.

4 Teoretična izhodišča

Že eno samo oblikovanje politik ne poteka kot enofazno in enkratno dejanje. Oblikuje se skozi več faz in sama implementacija tovrstne politike že narekuje novo oblikovanje in spreminjanje obstoječe politike. Tako kot je kompleksen javnopolitični proces je potrebno preučevanje politik gledati z več vidikov. Zato bom za ugotavljanje usklajenosti politike izobraževanja s potrebami na trgu dela uporabila več različnih teoretičnih izhodišč, ki se med sabo prepletajo, hkrati pa so samostojne teorije. Izhajala bom s teorij javnopolitičnih omrežij in trga dela, ter s polite zaposlovanja in izobraževanja.

4.1 Javnopolitična omrežja

Börzel (1997, 2) je opredelila, da obstaja enotna definicijo javnopolitičnih omrežij, o kateri se vsi strinjajo. Javnopolitično omrežje je kot skupek relativno stabilnih odnosov, ki niso hierarhična in temeljijo na neodvisnosti akterjev, ki so vključeni in imajo skupen interes, ki se nanaša na politiko. Med sabo si izmenjujejo informacije in znanja, da s kooperacijo na najboljši način dosežejo skupne cilje.

Ko pa preučujemo javnopolitična omrežja lahko gledamo nanje z več vidikov. Najbolj tipično in znano preučevanje omrežij pa poteka skozi Van Waardnove dimenzije javnopolitičnih

omrežij. Naštel je sedem glavnih dimenzij, ki so »akterji¹, funkcije², struktura³, institucionalizacija, pravila, ki jih določi vlada, moč odnosov⁴ in strategije akterjev javne uprave.« (Van Waarden 1992, 32)

Tudi Kustec (2000, 891) je izpostavila pomemben vidik teorije javnopolitičnih omrežij, ki v prvi vrsti stremi k raziskovanju medsebojnih odnosov in lastnega položaja akterjev, ki oblikujejo neko javnopolitično omrežje. Med njimi se namreč spleta vrsta odnosov in vezi, ki variirajo glede na interese, ki jih zastopajo, različna sredstva in razpoložljive vire s katerimi razpolagajo, glede na načine oziroma strategije delovanja, torej glede na funkcijo, ter mesta, ki jih v omrežjih zasedajo.

Ker med sabo akterji sodelujejo, se lahko glede na način njihovega sodelovanja razvijejo različni medsebojni odnosi. »Medsebojno lahko vzpostavijo odnose kooperacije, sodelovanja, posvetovanja, ki naj bi rezultirali v uveljavitvi specifičnih interesov in s tem najboljši alternativni za rešitev konkretnega problema. Po drugi strani pa so lahko njihovi odnosi kompetitivni, konfliktni in tako z vidika moči neenaki, hierarhični.« (Kustec 2000, 891) Kar pa je v nasprotju s splošno definicijo omrežij, ki stremi k pozitivnim odnosom in ne hierarhičnih odnosih.

4. 2 Politika izobraževanja in teorije pomena izobrazbe za posameznika

Vsaka organizacija se mora biti sposobna prilagajati naglim spremembam okolja. Zaposlene je potrebno razvijati in izobraževati, da lahko organizacija sledi toku, saj preživi le učeča se organizacija. Izobrazba je torej instrument, s katerim ljudje povečujejo svojo produktivnost in s tem produktivnost podjetja. V današnjem času je za organizacijo zelo pomembno, da sprejema funkcijo izobraževanja in izpopolnjevanja lastnih kadrov kot nujno potrebno dejavnost, s katero vzdržuje sposobnost zaposlenih v ravnotežju s konkurenčnostjo njunega trga. (Fnaganelj in drugi 2007, 95)

Z naštevanjem primerov širjenja znanj bi se lahko vrnilo vse do grških antičnih šol ali prvih plemenskih skupnosti. Zato bi lahko vse družbe na nek način poimenovali družbe znanja.

¹ število in tip akterjev

² kanali komunikacije

³ odnosi med akterji znotraj omrežja

⁴ štirje tipi razdelitve moči

Evropska družba je šele s priznavanjem izkustvenega nabiranja novega znanja, do česar ob vzponu humanistike in renesanse, odprla akademska vrata za večjo vlogo uporabnega znanja in empirične znanosti v modernizacijskih družbah. Vendar pa je šele z množično uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije in stalnim ustvarjanjem novega znanja njegova vloga v razvitih družbah in gospodarstvih postala poudarjena, da so te družbe poimenovali najprej informacijske družbe in nato družbe znanja (tudi inovacijska družba). (Pavlin 2007, 23)

4. 3 Trg dela in politika zaposlovanja

Trg dela je prostor kjer se srečata ponudba delovne sile in povpraševanja po njej. Torej na eni strani delavec na drugi pa delodajalec. Ko se srečata pride do zaposlitve delavca v eni izmed oblik dela. »Pri nas smo še do nedavnega priznavali za normalno skorajda le eno obliko dela oziroma zaposlitve. To je bila zaposlitev za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Ta oblika ima najbrž v zavesti ljudi še vedno enak pomen. Taka ostaja tudi v sistemu formalnih institucij, saj se le nanjo vežejo vse socialne pravice, ki izhajajo iz dela. Zato je za delojemalce najprivlačnejša, za delodajalce pa najdražja.« (Svetlik 1994, 123)

Fleksibilne oblike dela in zaposlitve so vse, razen zaposlitve za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Poskus razvoja definicije bi bil naslednji: fleksibilne oblike dela in zaposlitve nastajajo zaradi gospodarske krize, in sicer pod pritiskom delodajalcev in zaradi deregulacije zaposlovanja s strani države. (Svetlik 1994, 124)

Spremljanje fleksibilnih oblik dela in zaposlitve v Sloveniji je pomembno, ker gre za razmeroma nov pojav. Njegove posledice niso povsem predvidljive, vsekakor pa bo vplival na dogajanje tako na gospodarskem kot na socialnem področju. Državo bo postavil pred dilemo: če ga bo omejevala, bo tvegala, da bodo naši delodajalci manj konkurenčni od tistih iz drugih držav in bo manj možnosti za delo; če ga bo dopuščala ali celo spodbujala, bo tvegala pojavljanje drugorazrednih del, ki pogosto ne bodo zagotavljala niti minimalne socialne varnosti. (Svetlik 1994, 126)

5 Politika izobraževanja

Ustava Republike Slovenije postavlja temelje na katerih je zgrajen izobraževalni sistem Republike Slovenije. Ti temelji so, da:

- je izobraževanje brezplačno,
- je obvezno osnovnošolsko izobraževanje odgovornost države,
- mora država financirati obvezno izobraževanje z javnimi sredstvi.

Izobraževanje je odgovornost države, da daje svojim državljanom možnost, da pridobijo ustrezne izobraževalne sposobnosti. (Structures of Education and Training Systems in Europe,

Sodobni trendi v izobraževanju kažejo zanimivo sliko. Namreč, prva stvar, ki je pri tem pomembna, je, da pridobimo nova znanja. Ta znanja pa morajo biti ne le uporabna, temveč tudi kompatibilna z že obstoječimi znanji in spretnostmi. (Sikirič 2007)

V globalnem smislu mora izobraževalni sistem zagotavljati pogoje za socializacijo in osebni razvoj posameznikov, v skladu z njihovimi razvojnimi možnostmi in interesi po eni strani in z razvojnimi možnostmi, potrebami in interesi družbe po drugi. (Jereb 1998, 26)

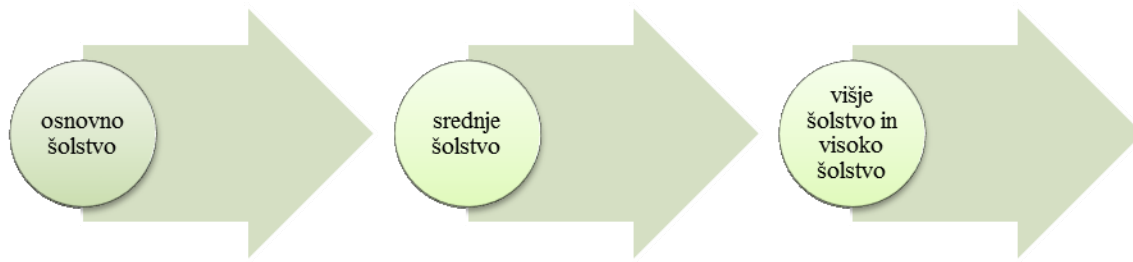
Odgovornost za izvajanje izobraževalnih politik, ki jih sprejme državni zbor, sloni na Ministrstvu za šolstvo in šport, Ministrstvu za visokošolstvo, znanost in tehnologijo, ter na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve. (Structures of Education and Training System in Europe)

Vzgojo in izobraževanje lahko obravnavamo kot relativno samostojen družbeno delovni sistem, usmerjen k uresničevanju določenih vzgojnoizobraževalnih ciljev. (Jereb 1998, 25)

Ferjan (1999, 15) predstavi dva pomena, oziroma dve komponenti učenja. Proces »učenja« za človeka predstavlja:

- pridobivanje znanj, spretnosti in sposobnosti za obvladovanje načinov za zadovoljevanje potreb (kar predstavlja izobraževalno komponento učenja oziroma izobraževanje),
- pridobivanje življenjskih in delovnih izkušenj, navad, razvijanje kritičnega odnosa do dela, dobrin, vrednot in okolja nasploh (kar predstavlja vzgojno komponento učenja oziroma vzgojo).

Slika 5.1: Izobraževalni proces

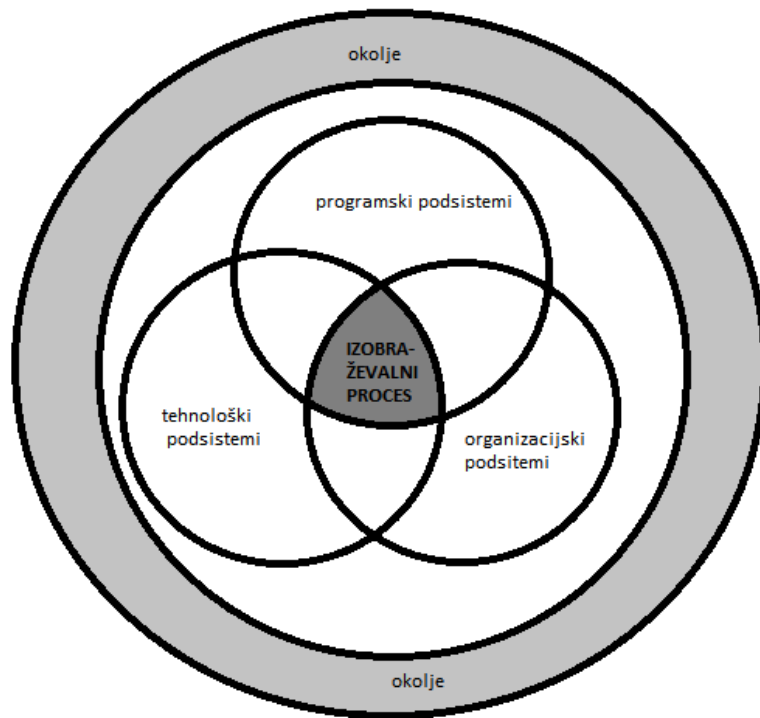

Izobraževalni proces poteka po korakih. Vsaka dokončana stopnja omogoča, da se lahko prične izobraževanje na novi, višji stopnji. Znotraj programov srednjega šolstva in visokega šolstva, pa obstajajo tudi različne smeri in programi, ki omogočajo pridobitev različnih stopenj izobrazbe in nazivov.

Pomembno pa je vedenje o tem, kako se pripravijo posamezni programi, kdo so ključni akterji, ki pri tem sodelujejo in na kakšen način uveljavljajo interese. Se pravi, gre za preučevanje lastnosti javnopolitičnega omrežja, ki pa ga lahko preučujemo kot celotno javnopolitično omrežje politike izobraževanja, javnopolitično omrežje posameznih stopenj oz. korakov izobraževanja, ali za vsako smer oz. področje posebej. Tako, se lahko preučuje veliko omrežje in podomrežja tega omrežja.

Če je cilj izobraževanja posredovanje znanj za delo, naj bi se lik diplomanta čim bolj približal profilu poklica, ki naj bi ga diplomant opravljal. Ob tem mora biti poleg načela povezovanja teorije s prakso upoštevano tudi načelo trajnosti znanja. To pomeni, da mora biti učencem posredovan dovolj širok spekter temeljnih splošnih, strokovno-teoretičnih in praktičnih znanj, na osnovi katerih bo lahko z lastno aktivnostjo v času izobraževanja in kasneje spoznaval novosti. S posredovanjem temeljnih znanj pa ne gre pretiravati v škodo posredovanja aktualnih aplikativnih znanj, ki sicer hitreje zastarijo, vendar so nujna za uspešno opravljanje poklica. (Ferjan 1999, 106)

Slika 5.2: Izobraževalni proces

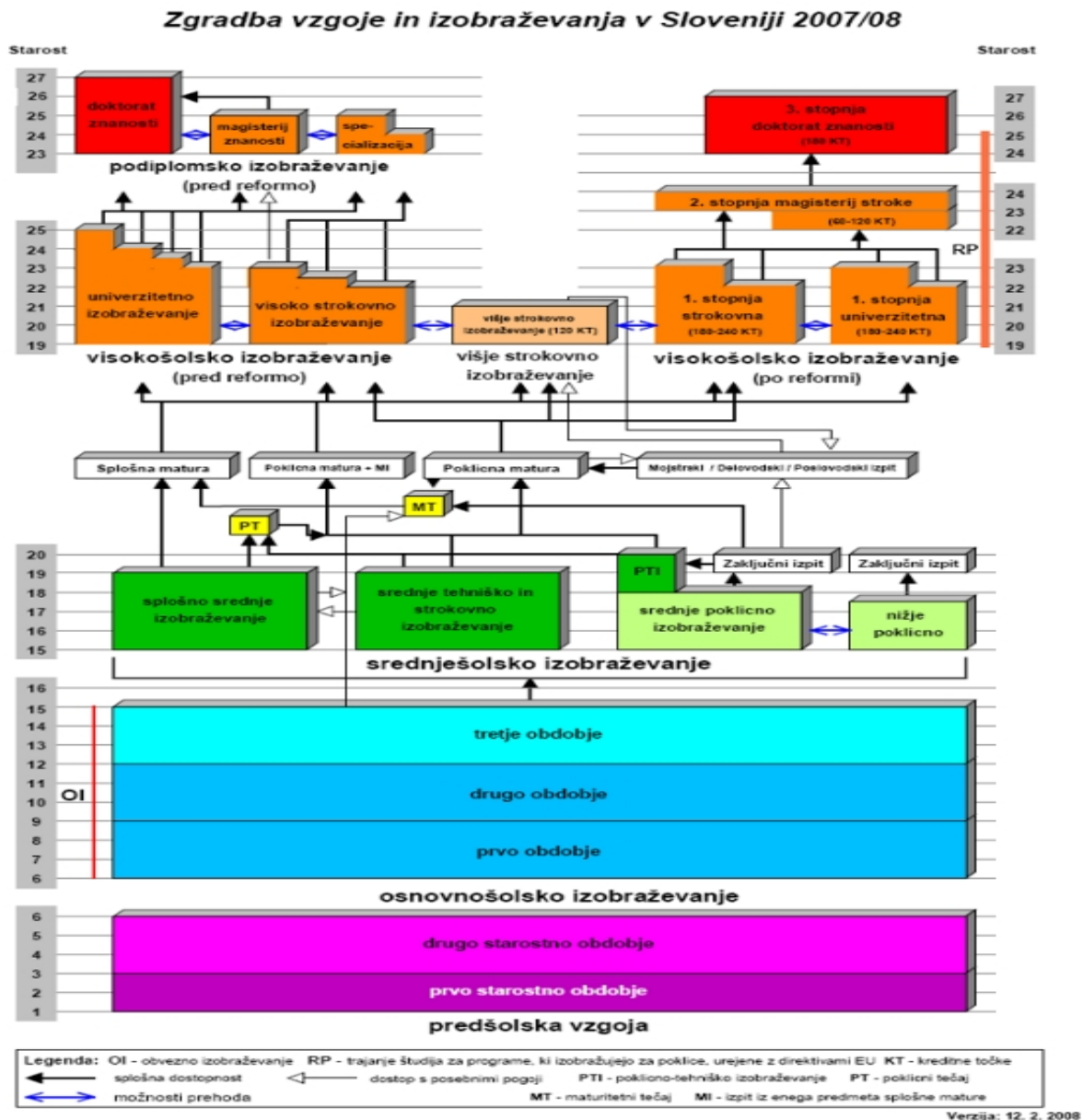

Vir: Jereb (1998, 25).

Vsi navedeni podsistemi so med seboj povezani in prepleteni, zato jih težko osamimo in ločeno obravnavamo. Šele znotraj povezave in odnosi med navedenimi podsistemi lahko zagotovijo smotno upravljanje in oblikovanje in izvajanje izobraževalnih procesov, s katerimi pravzaprav uresničujemo cilje vzgojnoizobraževalnega sistema. (Jereb 1998, 25)

Vsak družbeno delovni sistem sestavljajo manjši sistemi, podsistemi in komponente, ki usklajeno delujejo v smeri uresničevanja njegovih ciljev. Če želimo organizirati izobraževanje kot delovni sistem, moramo smotno povezati izvajalce izobraževanja, izobraževalne vsebine in učna sredstva z delom izobražencev, da bi jih usposobili za opravljanje določenega dela in za druge vloge in naloge v družbi; slednje predstavlja želeni cilj sistema. (Jereb 1998, 25)

Slika 5.3: Zgradba vzgoje in izobraževanja v Sloveniji

Vir: Ministrstvo za šolstvo in šport (2007)

Slika 5.3 prikazuje zgradbo izobraževalnega sistema v Sloveniji. Prikazano je trajanje posameznih stopenj izobraževanja in prehodi med stopnjami. Iz slike vidimo tudi, da ima posameznik veliko izbiro glede na svoje zmožnosti in želje, da si izbere program, ki bo zadostil njegovim potrebam, tako glede trajanja izobraževanja kot na pridobivanje znanja in stopnjo izobrazbe.

Izobraževalne politike pred univerzitetno ravniyo izvaja Vlada RS, Ministrstvo za šolstva in šport ter inštituti, ki so pristojni za razvoj izobraževanja. Njihova odgovornost vključuje tudi oblikovanje politik za sprejem učencev v šole in visokošolske ustanove, financiranje le –teh

ustanov ter vršijo nadzor nad osebjem in postopki zaposlovanja. Obstajajo tri nacionalne agencije za zagotavljanje podpore: Nacionalni inštitut za splošno izobraževanje (Zavod RS za šolstvo SI), Center RS za poklicno izobraževanje in usposabljanje (Center RS za poklicno izobraževanje v usposabljanje) in Nacionalni center za izobraževanje odraslih (Andragoški center Slovenije).

Odgovornost za terciarno izobraževanje je bila prenesena na Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo v letu 2005. Sektorji, ki spadajo pod njegovo vodstvo so: univerze in samostojni visokošolski zavodi, študentsko in terciarno izobraževanje. (Structures of Education and Training Systems in Europe)

6 Analiza

Pomen novih znanj iz dneva v dan raste. Ne glede na delo, ki ga posameznik opravlja, se mora konstanto izobraževati. Celotne ljudi, ki delajo za tekočimi trakovi in stroji, so vedno bolj na tekočem o delu, ki so ga pred leti le rutinsko opravljali. Z zahtevnostjo delovnega mesta pa raste tudi potreba po dodatnih znanjih in pridobljenih sposobnostih. (Sikirič 2007)

Glede ustreznosti strukture diplomantov po izobraževalnih področjih se pri nas večkrat vnema spor okrog trditve, da se mladi pretirano usmerjajo v družboslovne in poslovne vede, premalo pa v tehniko. Aktualna sestava, ki naj bi vodila do povečanja težav v zaposlovanju, kaže, da je glavna spora v razliki med strukturo srednješolskih in strukturo terciarnih diplomantov tehnike. Medtem ko med diplomanti srednjih šol še prevladujejo tehniki, se na terciarni ravni to obrne v korist družboslovja. (Kramberger 2007, 135)

A analitičnem delu naloge se bom podrobneje osredotočila na srednješolsko in višje, ter visokošolsko izobraževanje. To sta področja izobraževanja, ki ne sodita v obvezno izobraževanje, torej temeljita na prostovoljnosti vključenih. Hkrati pa se je potrebno zavedati, da sta nujna za pridobitev ustreznih kvalifikacij za zaposlitev in socializacijo v družbi. Ta dva področja sem izbrala, ker se med seboj povezujeta, saj je zaključena srednješolska izobrazba predpogoj za nadaljevanje izobraževanja na višješolski oziroma visokošolski ravni. Prav tako, pa vsaj opravljeno izobraževanje na srednješolski ravni omogoča posamezniku kvalifikacije za opravljanje določenih del, oziroma zaposlitev.

Odločitev o smeri študija bi - poleg osebnih želja posameznika - morala temeljiti na oceni zaposlitvenih možnosti, ki jih bo imel, ko pridobi naziv diplomiranc. Res je sicer, da se

sposoben posameznik znajde v vsaki situaciji, a zakaj svojih zaposlitvenih možnosti ne bi izboljšali že na samem začetku? (Poklici prihodnosti 2006) Tako sem tudi izbrala štiri različna področja izobraževanja in zaposlovanja, ki vsi razen izobraževanja veljajo kot »poklici prihodnosti«. Izbrala sem področje izobraževanja, zdravstva, gradbeništva ter računovodskih in pravnih storitev. Na vseh štirih področjih je mogoče opravljati različna dela, za katere je predvidena srednješolska, višješolska ali visokošolska izobrazba. Zato bom pregledala podatke o številu zaposlenih v vseh omenjenih področjih za obdobje od 2005 do 2010, ter podatke o njihovi izobrazbeni strukturi. Hkrati pa bom tudi pregledala razpisana mesta za vpis v srednješolske in visoko in višješolske programe, ki omogočajo opravljanje del s teh področij. Vse omenjene podatke, bom primerjala s številom registrirano brezposelnih s tovrstno izobrazbo v štirih časovnih točkah.

6.1 Vključeni akterji

Procesi oblikovanja javnih politik se odvijajo znotraj določenega sektorja javnih politik, v njih pa (so)delujejo različni igralci z namenom razrešitve nekega javnega (družbenega) problema in oblikovanja javnih politik. (Krašovec 2002, 8) V te procese so vključeni igralci, ki imajo formalnopravno obveznosti (so)delovanja v njih, vanje pa se vključujejo tudi drugi igralci, ki skušajo (so)oblikovati odločitve političnih odločevalcev, s tem pa tudi javne politike. (Krašovec 2002, 8)

Poleg državnih igralcev (izvršna in zakonodajna oblast in uradniki, pa tudi sodna oblast) se v procese oblikovanja in izvajanja javnih politik vključujejo še nedržavni (civilni) igralci: interesne skupine, neparlamentarne politične stranke, informacijski sektor in ne nazadnje državljani sami. (Fink-Hafner 2002, 16) Med državnimi in civilno-družbenimi igralci je razlika v formalnem zakonitem pooblastilu, ki ga imajo državne strukture, da oblikujejo javne politike. Nedržavni javnopolitični igralci (lahko) sodelujejo pri oblikovanju politik, vendar pa njihove dejavnosti nimajo zavezujoče odločitve za druge javnopolitične igralce. (Mirjam Kotar 2007, 70)

Za Cagna so igralci ali akterji tisti posamezniki in skupine, tako formalni kot neformalni, ki skušajo vplivati na oblikovanje in izvajanje javnih politik. Cahn tako opredeli, da je njihov vložek v policy procesu velik (1995, 201), medtem pa so nekateri drugi avtorji mnenja, da je njihov vložek odvisen predvsem od političnih, ekonomskih in socialnih institucij, v katerih delujejo. (Howlett in Ramesh 2005, 50) Da je njihova vloga pomembna, utemeljuje Krašovec

(2003) s tega vidika, da brez njih ne bi bilo subjektov, ki bi reševali nastale javnopolitične probleme.

Krašovčeva pa deli igralce, ki sodelujejo v procesih oblikovanja javnih politik na podlagi dveh kriterijev:

a) Glede na raven oblikovanja javnih politik: na podlagi tega kriterija jih deli na lokalne, nacionalne, in nadsionalne igralce, vendar opozarja, da ni jasno začrtanih ločnic med temi ravni.

b) Glede na sfero iz katere prihajajo igralci: na podlagi tega kriterija pa jih deli na tiste, ki prihajajo iz sfere države (državni igralci), in tiste, ki prihajajo iz sfere družbe (civilnodružbeni igralci). (Krašovec 2002, 8)

Slednja delitev je širša, pogostejša in bolj uveljavljena, vendar tudi tu Howlett in Ramesh (1995) opozarjata na nadsionalne igralce, ki so lahko tako državni kot civilnodružbeni, in je nanje treba gledati kot na posebno vrsto.

Najpomembnejši igralci iz sfere države so: parlament (tudi parlamentarne politične stranke in poslanci, delovna telesa in strokovne službe parlamenta), vlada (ministri, državni sekretarji, vodje organov v sestavi ministrstev), predsednik države, sodišča, državna uprava (državni podsekretarji, svetovalci, vodje služb in oddelkov), lokalne skupnosti (subjekti in njihovi organi) in paradržavne ustanove (agencije in skladi). (Krašovec 2002, 9) Nedržavne igralce imenujemo tudi civilnodružbeni igralci ali nevladni igralci, v procesih oblikovanja javnih politik pa so (delujejo) oziroma želijo sodelovati, da bi uveljavljali svoje interese. (Fink Hafner 2002, 16) Nedržavni igralci pa so lahko:

- interesne skupine: poklicna združenja, prostovoljne organizacije, tematske skupine, delodajalske, delojemalske organizacije, podjetja, organizirane interesne skupine na različnih področjih, cerkve, profesionalne skupine;
- (neparlamentarne) politične stranke;
- družbena gibanja;
- informacijski sektor: svetovalci, raziskovalni centri, strokovnjaki, množični mediji, inštituti in univerze, neprofitne institucije, individualni akademiki;
- državljani.

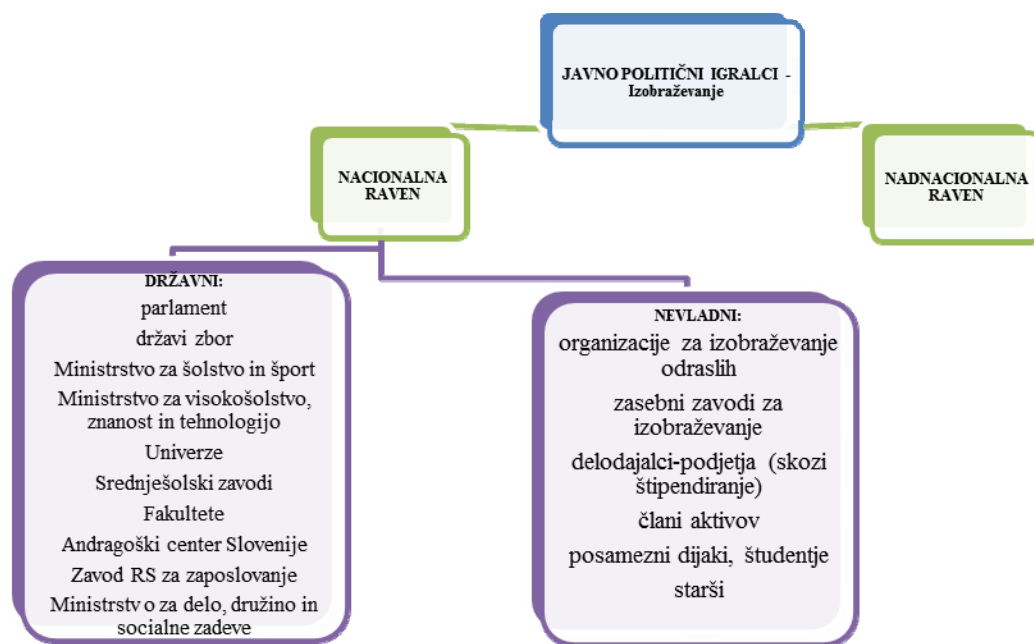
(Fink Hafner 2002, 16)

Igralci v procesih oblikovanja javnih politik so večinoma institucije in skupine, sestavljene iz posameznikov, ki nastopajo v imenu teh skupin in zastopajo njihove interese. Posamezniki, ki zastopajo svoj lastni interes, le redko nastopajo v procesih oblikovanja javnih politik. (Fink Hafner 2001, 55)

Državni igralci so v javnopolitičnih procesih praviloma močnejši od nedržavnih, vendar je za sodobno oblikovanje politik značilno, da se vloga države vse bolj manjša, sodobno družbeno okolje pa nedržavnim igralcem ponuja možnosti, da postanejo pomemben sooblikovalec javnih politik. (Fink Hafner 2001, 55)

Pri preučevanju javnopolitičnih omrežij je ključno poznavanje vseh akterjev, ki se jih politike dotikajo in razmerij med njimi. Razmerja med akterji določajo kje se politike oblikujejo in preko poznavanja njihovih lastnosti lahko ugotovljamo kdo lahko uveljavlja svoje interese in hkrati tudi vplivajo na uspešno implementacijo.

Slika 6.1: Vključeni javnopolitični igralci

Slika 6. 1 prikazuje kdo so javnopolitični igralci, ki so vključeni pri oblikovanju in izvajanju izobraževalnih politik in tudi tistih, ki so pomembni ob vstopu posameznikov, ki zaključijo izobraževanje na trg delovne sile. Akterje sem najprej razdelila na tiste na nacionalne ravni in tiste na nadnacionalne ravni, ki so prav tako pomembni za oblikovanje in implementacijo politike, vendar sem podrobneje pogledala samo akterje z nacionalne ravni, ki imajo neposreden vpliv. Te akterje sem razdelila na državne in nedržavne. Delitev na državne in

nedržavne pa sem opravila glede na vir financiranja, državni se financirajo z javnega proračuna, nedržavni, pa ima lastna sredstva. Opazimo, da je več akterjev državnih in že s tega, ker so to glavni oblikovalci politik lahko sklepam, da je na njihovi strani skoncentrirana moč oblikovanja politik. Nevladni akterji pa so na tej ravni udeleženi preko implementacije sprejetih politik. To so vsi akterji, ki se jih tiče implementacija politike izobraževanja, ne predstavljajo pa vsi vključeni akterji javnopolitičnega omrežja, saj spadajo v javnopolitično omrežje tisti, ki lahko oblikujejo politike.

Na ravni celotnega sistema se oblikuje politike izobraževanja v vladi, javni izobraževalni zavodi pa lahko predlagajo spremembe. Implementacija pa poteka preko Ministrstva za šolstvo in šport, ter preko Ministrstva za visokošolstvo, znanost in tehnologijo.

Določene izobraževalne programe pa določajo izobraževalne ustanove samostojno, saj so avtonomne. Kot primer omrežja sem vzela področje zdravstva. Pri njem se programi oblikujejo v sodelovanju z drugimi srednjimi šolami. »Ključni akterji pa so aktivni člani aktivov, ki sodelujejo bodisi na pobudo ravnateljice ali na lastno pobudo.« (Lagerholc 2011)

Ko gre za usklajevanje različnih interesov, za katere velja, »da prevladujejo tisti interesi, ki so v korist celotnemu izobraževalnemu programu« (Langerholc 2011) in se noben akter ne skuša uveljaviti samo lastnih interesov pa posreduje kot ključni akter Ministrstvo za šolstvo in šport. »Ministrstvo za šolstvo in šport se sooča z določenimi ovirami, je ključen akter, ki pa je tudi odprt za interese in vprašanja zavodov (ni nujno, da jih uresniči, uskladi).« (Langerholc 2011)

S tega vidimo, da je izobraževanje zaprt sistem, kar se tiče možnosti oz. dostopnosti do oblikovanja politik, je pa veliko vključenih akterjev v implementaciji te politike, zato bi bilo smiselno tudi vključiti bolj raznolike akterje pri oblikovanju politike. Da bi dosegli usklajenost te politike s potrebami na trgu dela bi bila potrebna vključitev strokovnjakov s področja trga dela, gibanja brezposelnosti in pripravljanja napovedi. Vendar tudi, če bi bila na celotni ravni politika izobraževanja oblikovana s strani več akterjev, so še vedno izobraževalne ustanove avtonomne, kar pomeni, da bi tudi tam mogli poseči strokovnjaki, da bi se zagotovili programi, ki bi poskrbeli za pridobitev zadostnih kompetenc posameznika za zaposlitev.

6.2 Analiza posameznih področij

Zgoraj opisani akterji, ki so pomembni za oblikovanje in implementacijo politike izobraževanja in politike zaposlovanje pa na posameznih področjih izobraževanja nimajo več tako velikega vpliva, posebej ko gre za višješolske in visokošolske programe, saj so ti avtonomni. Za izobraževalne programe je bistveno, da posameznika pripeljejo do uspešnega zaključka programa, na to, pa se mora posameznik sam znajti na trgu dela. V tem prehodu je pomemben akter Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, saj pomaga posamezniku z iskanjem dela, ali jim omogoči nadaljnje izobraževanje, prekvalificiranje. »Izobrazba je osnova za iskanje primernih delovnih mest. Podjetja zanima vaša formalna in neformalna izobrazba.« (Zaletel 2006, 116)

Potrebno je okrepiti tudi sistem poklicne orientacije v osnovni in v srednjih šolah, zlasti tudi na gimnazijah in tudi na ta način v večji meri uskladiti strukturna neskladja med sfero dela in sfero izobraževanja. (Muršak 2008, 93)

Pri tem je treba poudariti, da je ustvarjanje znanja imanentno vsem dejavnostim in sektorjem v gospodarstvu, od kmetijstva do industrije, od varnostnih storitev do strateškega poslovnega svetovanja, od bančništva do trgovine na drobno. Nacionalne in regionalne politike se zaradi tega ne smejo omejevati enostransko, samo na primer na področje šolstva ali podpore visoko tehnološkemu podjetjem. Take politike morajo podpreti celovite procese preobrazbe iz sedanje (pod) industrijske paradigme v paradigmo, temelječo na znanju. (Ducatel in drugi v Pavlin 2007, 25)

6. 2. 1 Področje izobraževanja

Področje izobraževanja je eno izmed področij, ki je aktualno že od starih časov, saj je kot sem že večkrat omenila izobrazba in pridobivanje le te zelo pomembno tako za posameznika kot za celotno skupnost.

Po pregledu podatkov sem ugotovila je tudi področje izobraževanja sektor, ki zaposluje veliko število oseb, tako, da iz tega lahko sklepam, da je pomemben družbeni sektor. Prav tako sem ugotovila, da je to področje od leta 2005 do 2010 zaposlovalo vedno več prebivalcev, tako, da se njegov pomen še veča. Hkrati sem ugotovila, da se je med zaposlenimi v tem obdobju povečala zaposlenost tistih z višješolsko in visokošolsko izobrazbo. Vsi podatki skupaj pa so mi pokazali, da so se potrebe po izobraževanju na višješolski in visokošolski ravni, za

opravlja dela s področja izobraževanja povečale. Zaposlovanje s samo osnovnošolsko izobrazbo pa na tem področju ni ugodno, saj se je delež teh zmanjšal.⁵

Ko pa sem naredila pregled razpisnih mest v srednješolske, visokošolske in višješolske programe pa sem ugotovila, da se je število razpisnih mest na višješolski in visokošolski ravni od leta 2005/2006 do 2009/2010 nekoliko zmanjšalo. Nekoliko pa so povečala razpisna mesta za vzgojitelja predšolskih otrok, kot edini srednješolski program s katerim se lahko neposredno zaposli v izobraževalnem procesu, kot pedagoški dejavnosti.⁶

6. 2. 2 Področje zdravstva

Zdravstvo je prav tako pomembno področje z dveh vidikov. Pomembno je, ker zaposluje veliko število oseb, ki opravljajo družbeno pomembno in nujno delo, ter po drugi strani, ker naj bi veljal za perspektiven poklic, saj velja, da se osebe z izobrazbo z zdravstvenega področja s srednješolsko ali višješolsko ter visokošolsko izobrazbo lahko relativno hitro zaposlijo.

Po pregledu podatkov o številu zaposlenih in njihovi izobrazbeni strukturi sem ugotovila, da se je tudi na področju zdravstva od leta 2005 do 2010 zaposlenost povečala. Ko pa sem pregledala izobrazbeno strukturo zaposlenih sem ugotovila, da je največji delež zaposlenih s srednješolsko izobrazbo, kar pomeni, da, če se bo to nadaljevalo je potrebno zagotoviti dovolj srednješolskih programov, ki bodo nudili zadostno znanje in kvalifikacije in hkrati, da se z uspešno končano srednješolsko izobrazbo izobraževanje na tem nivoju zaključi, ter se oseba zaposli. Vidno pa je tudi, da je delež zaposlenih s srednješolsko izobrazbo ves čas ostajal na podobni ravni, med tem, ko se je povečeval delež tistih z visokošolsko in višješolsko izobrazbo. To nam pove, da so se potrebe po delovni sili s tovrstno izobrazbo povečale in pomembno bi bilo, da bi se zagotovijo izobraževalni programi, ki zadostijo tem potrebam.⁷

Da bi ugotovila, če je izobraževalno področje, ki omogoča opravljanje del s področja zdravstva prilagojeno potrebam trga dela sem pregledala razpisana mesta, ki jih ponujajo srednješolski, visokošolski in višješolski programi. Razpisna mesta za srednješolske programe so od leta 2005/2006 do leta 2009/2010 ostala približno na enaki ravni, ponudba mest za

⁵ Podrobnejši podatki v Prilogi A

⁶ Podobnosti o številu razpisnih mest v grafikonu Priloga B

⁷ Podrobni podatki o številu zaposlenih v zdravstvu in njihovi izobrazbeni strukturi v Prilogi C.

visokošolske in višješolske programe pa se je povečala, iz česar bi lahko sklepali, da je to odziv na povečano povpraševanje po tovrstnih delovnih mestih na trgu delovne sile.⁸

6. 2. 3 Področje gradbeništva

Po pregledu podatkov o zaposlenosti na področju gradbeništva sem ugotovila, da področje gradbeništva zaposluje veliko število delavcev. Skupno je bila največja zaposlenost v tem sektorju leta 2008, po tem letu pa se je zaposlenost zmanjšala, kar je posledica gospodarske krize, ki je povzročila propad nekaterih gradbenih podjetij. Prav tako pa je to področje, kjer je izobrazbena struktura drugačna, saj zaposluje relativno veliko oseb, ki imajo največ osnovnošolsko izobrazbo. Največ pa je zaposlenih s srednješolsko izobrazbo. Delež tistih z visokošolsko in višješolsko izobrazbo pa je nizek. Od leta 2005 do 2010 je nekoliko zrasel, vendar še vedno ni visok.⁹

Po pregledu ponujenih razpisnih mest sem ugotovila, da se je na ravni srednješolskega izobraževanja ostalo v obdobju od 2005/2006 do 2009/2010 približno enako razpisanih mest s področja gradbeništva. V vmesnem obdobju je to število malo zanihalo, vendar je na začetku in na koncu obdobja, ki se ga upoštevala bilo na skoraj enaki ravni. Hkrati pa je na višje in visokošolski ravni bilo od leta 2005/2006 do 2009/2010 nekaj nihanj v razpisnih mestih. Največ mest je bilo razpisanih 2007/2008, za tem letom pa so razpisna mesta nekoliko upadla. Vidimo tudi, da je ponudba mest za višješolske in visokošolske programe višja kot za srednješolske, ki bi omogočali delo s področja gradbeništva, ne glede na to, da je povpraševanje po srednješolskih višje kot po višješolskih in visokošolskih.¹⁰ Opozoriti pa je potrebno tudi, da to so samo ponujena razpisana mesta in, da dejanski vpis ni 100%, ko sem gledala prijavnih mest za srednješolska mesta je bilo prijavnih bistveno manj kot na ostalih področjih, ki sem jih preučevala.

6. 2. 4 Področje pravne in računovodske-ekonomske dejavnosti

Od vseh področij, ki sem jih preučevala je to področje, ki zaposluje največje število oseb. Prav tako se je z vsakim letom od 2005 do 2010 to število povečevalo, tako, da je sedaj zaposlenih v tej dejavnosti skoraj 10 000 oseb. Na tem področju je zelo majhen delež tistih, ki imajo samo osnovnošolsko izobrazbo, razmerje med tistimi s srednješolsko izobrazbo v

⁸ Ponudba razpisnih mest za izobraževane programe s področja zdravstva je pripeta v Prilogi Č.

⁹ Podatki o številu in izobrazbeni strukturi zaposlenih v gradbeništvu v Prilogi D

¹⁰ Število razpisanih mest za srednješolske in visokošolske programe s področja gradbeništva v Prilogi E.

primerjavo z visokošolsko in višješolsko izobrazbo pa se je v preučevanem obdobju spremenilo. Od leta 2005 do 2007 je bilo največ zaposlenih s srednješolsko izobrazbo, leta 2008 je bil delež tistih s srednješolsko izobrazbo podoben deležu tistih z visokošolsko in višješolsko izobrazbo, po letu 2009 pa se je delež prevesil v prevlado tistih z visokošolsko in višješolsko izobrazbo.¹¹ S tega lahko sklepamo, da so povečali pogoji za zaposlitev v tem sektorju, torej je za posameznike, ki se želijo zaposliti bolj ugodno, če imajo višješolsko ali visokošolsko izobrazbo.

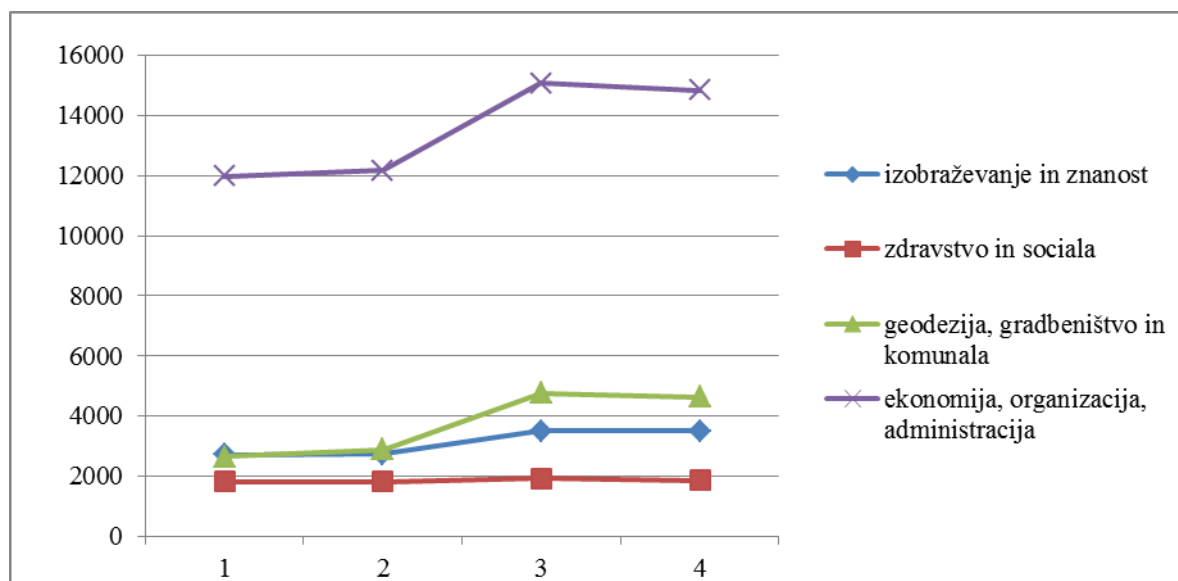
Za razliko od prejšnjih področij je na področju računovodskih in pravnih dejavnosti prišlo do zmanjšanja ponujenih razpisnih mest za te programe. Za srednješolske programe, ki omogočajo opravljanje računovodskih in ekonomskih dejavnosti pa je število ponujenih razpisnih mest ostalo od leta 2005/2006 do 2009/2010 skoraj na isti ravni. Za srednješolske programe izobraževanja bi lahko sklepala, da je to posledica ustaljenega gibanja trga delovne sile, saj je število zaposlenih s srednješolsko izobrazbo na tem področju ostajalo na isti ravni. Je pa presenetljivo, da se ni povečalo število ponujenih razpisnih mest za višješolske in visokošolske programe izobraževanja, če upoštevamo spremembe v izobrazbeni strukturi zaposlenih, ki se je močno prevesila v prid višješolski in visokošolski stopnji izobrazbe.

6. 3 Brezposelnost po sektorjih:

Pomemben podatek, ki nam poda bolj celovito sliko pri katerih poklicih se posameznik lažje zaposli ko vstopi na trg dela, je bolj kot večanje zaposlovanja v določenem sektorju, stanje registrirane brezposelnosti oseb, ki ima kvalifikacije za opravljanje istih del. Tako, da sem pregledala podatke o registrirano brezposelnih za vse prej omenjene sektorje, v štirih časovnih točkah.

¹¹ Podatki o številu zaposlenih in izobrazbeni strukturi teh v prilogi F.

Grafikon 6.1: Brezposelnost po sektorjih v štirih časovnih točkah

Vir: Čelebič in Komplet (2010, 29) in Ministrstvo za javno upravo (2011).

Iz grafikona lahko jasno vidimo, da je brezposelnost v vseh štirih časovnih točkah najvišja v sektorju ekonomije, organizacije ter administracije. Vidimo tudi, da se je brezposelnost v tem sektorju od decembra 2009 do aprila 2010 močno poskočila, v maju 2010 pa se je nekoliko zmanjšala, vendar je še vseeno s tega sektorja brezposelnih okoli 13 000 oseb. Prav tako se je brezposelnost v istem obdobju povečala v sektorjih geodezija, gradbeništvo in komunala, ter pri izobraževanju in znanosti, vendar je ta veliko nižja kot v na področju ekonomije, organizacije in administracije. Registrirana brezposelnost se je najmanj spreminjala v sektorju zdravstva in socialne, saj se je ta ves čas gibala pri okoli 2 000 registrirano brezposelnih, kar pomeni, da je ves čas na najnižji ravni. Če torej povežem podatke z grafikona s podatki, ki sem jih pridobila za vsak posamezen sektor, vidimo, da bi bilo prenačljeno narediti zaključke na prejšnji točki. Tak primer, kjer se to še posebej odraža je področje ekonomije, administracije in organizacije, saj bi po podatkih od prej sklepali, da bi bilo potrebno glede na povečevanje zaposlovanja na tem področju, povečati razpisna mesta za vpis na tovrstne programe, z dodanimi podatki o brezposelnosti pa vidimo, da na tem področju zelo visoka brezposelnost. Če bi v tem primeru, še dodatno povečevali razpisna mesta in, če bi se posamezniki na programe prijavljali, bi lahko to privedlo še do večje brezposelnosti, kar pa je neželjen učinek.

Pri sektorju gradbeništvo vidimo, da se je registrirana brezposelnost povečala, kar smo lahko pričakovali z ozirom na podatke o zmanjšani zaposlenosti v tem sektorju. Prav tako se je

povečala registrirana brezposelnost na področju izobraževanja, kjer vidimo po prejšnjih podatkih, da naj bi ostala na enaki ravni.

Ko pa gledamo podatke o brezposelnosti v sektorju zdravstva pa vidimo, da je brezposelnost ostajala približno na isti ravni in najnižje. To je primer, kjer bi do enakih zaključkov lahko prišli že s prej pridobljenimi podatki. S primerjavo vseh teh podatkov lahko potrdim, da je zdravstvo področje, kjer se posameznik lažje in hitreje zaposli ko vstopi na trg dela. To je potrdila tudi ga. Uršič, saj je dejala, » da se najhitreje zaposlujejo analitiki in snovalci informacijskih sistemov, inženirji elektrotehnike, inženirji strojništva, *zdravniki, zobozdravniki*, farmacevti, *medicinske sestre*, kuharji, natakarji, tesarji.« (Uršič 2011) S tem je poudarila med najbolj zaposljivimi poklici tri poklice, ki jih uvrščamo v sektor zdravstva.

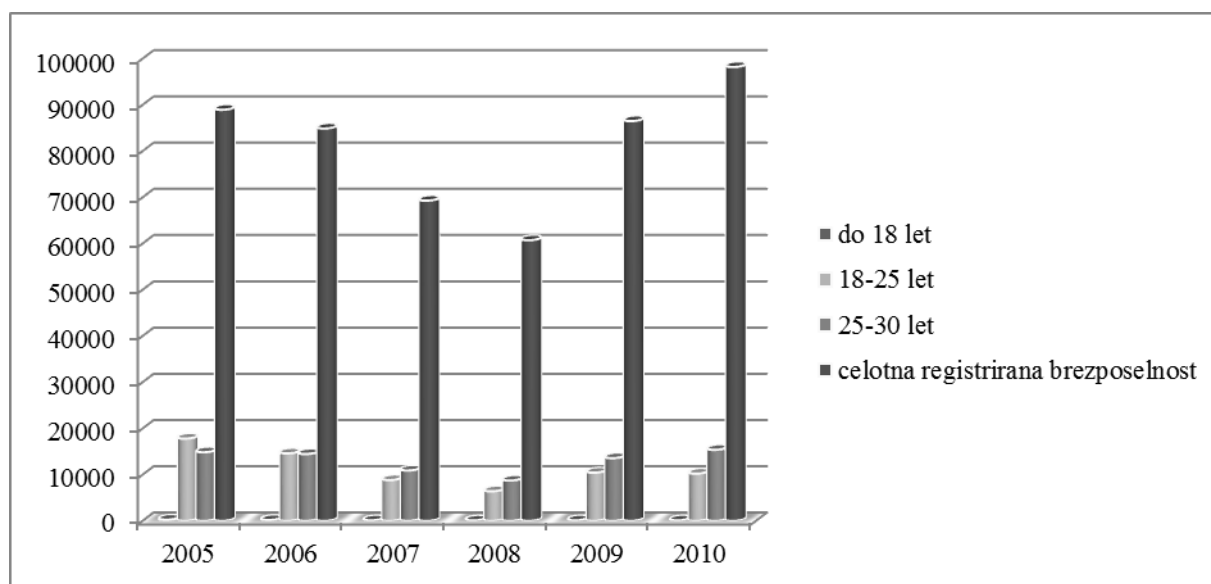
6. 4 Registrirana brezposelnost med mladimi

Kot zadnji kazalec preko katerega bom preverjala usklajenost politike izobraževanja s potrebami na trgu dela je stopnja registrirane brezposelnosti med mladimi. Ko posameznik zaključi z izobraževanjem pridobi določeno izobrazbo. »Ločiti pa moramo med poklici in izobrazbo. Z vsako izobrazbo je mogoče opravljati več različnih poklicev. Vse bolj so pomembne tudi različne kompetence, ki si jih pridobimo med študijem, s priložnostnimi deli in hobiji, ter posameznikove osebne lastnosti.« (Uršič 2011)

V poklicnem in strokovnem izobraževanju se uveljavlja nov pristop pripravljanja programov z večjo vlogo socialnih partnerjev. Mlade generacije, ki so vse manj številčne, se usmerjajo od poklicnih strokovnih šol, proti gimnazijam. Težijo k višjim stopnjam izobrazbe. Tudi zato je nastalo veliko novih višjih strokovnih šol, v katere je vse več vpisanih. Prati tako mladi iščejo pot v visokošolske programe, kakor se vpisuje že preko 40% generacije. Narašča tudi vpis na magistrske programe, k čemur pripomore javno sofinanciranje. (Pavlin in Svetlik 2004, 200)

Zato sem pregledala registrirano brezposelnost med mladimi starimi do 30 let in razdeljenimi v tri starostne skupine. Če je brezposelnost nizka in, če se ta še znižuje lahko iz tega sklepamo, da politika izobraževanja omogoča posamezniku, da pridobi ustrezne kompetence za zaposlitev mladostnika po izobraževanju in torej to pomeni, da je usklajena s potrebami, ki jih narekuje trg dela.

Grafikon 6.2: Registrirana brezposelnost po starostnih skupinah in skupna registrirana brezposelnost za Slovenijo v šestih časovnih točkah

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2011)

Iz grafikona je razvidno, da je registrirana brezposelnost na celotni ravni Slovenije od leta 2005 do leta 2008 upadala, po letu 2008 pa je bliskovito narastla, kar je predvsem posledica gospodarske in ekonomske krize, ki je povzročila propad različnih podjetij in tudi nekatera podjetja, so na račun zmanjševanja delovne sile zniževale stroške. Če bi vzeli, kot edini dejavnik, ki vpliva na zaposlenost usklajenost politike izobraževanja s trgom dela, bi tukaj lahko rekli, da politika izobraževanja ni usklajena s potrebami trga in, da je potrebno na tem mestu politiko izobraževanja uskladiti. Ker pa se zavedam, da to nikakor ni edini dejavnik za povečanje registrirane brezposelnosti, ne morem narediti takega zaključka. Neskladnost politike izobraževanja s potrebami na trgu dela je lahko le en izmed dejavnikov, ki na tem mestu dodatno prispeva k povečani registrirani brezposelnosti, saj so se potrebe na trgu dela na hitro spremenile.

Ko pa gledamo registrirano brezposelnost po starostnih razredih pa lahko vidimo, da je registrirana brezposelnost najnižja pri osebah, ki so stare do 18 let. To je obdobje, ko se večina mladostnikov še vedno izobražuje, saj se osnovnošolsko izobraževanje zaključi pri starosti 15 let, srednje poklicne šole pa trajajo tri leta, kar pomeni, da so mladostniki takrat stari 18 let. Velika večina mladostnikov po zaključeni osnovni šoli nadaljuje izobraževanje vsaj na srednjih šolah, kjer pridobijo poklic, in ker so še vključeni v izobraževanje in zato za to starostno obdobje ne moremo pričakovati visoke registrirane brezposelnosti.

Vidimo pa da je registrirana brezposelnost v starostnih skupinah od 18-25 let in v skupini od 25-30 let višja. Opazimo, da je v letu 2005 bila registrirana brezposelnost v starostni skupini od 18-25 let višja, kot v skupini od 25-30 let, v letu 2006 je bila registrirana brezposelnost v obeh skupinah zelo podobna, za skupino 18-25 let se je ta nekoliko znižala, pri skupini 25-30 let, pa je ostala na približno enaki ravni kot leto pred tem. V letu 2007 se je registrirana brezposelnost nekoliko znižala, hkrati pa je bila tokrat višja v skupini 25-30 let. V letu 2008 se je registrirana brezposelnost v obeh skupinah še nekoliko znižala, v letih 2009 in 2010 pa je ponovno narastla. Bolj se je povečala v starostni skupini 25-30 let, ki je bila v letu 2010 nekoliko višja kot leta 2005. Za starostno skupino 18-25 let, pa se je registrirana brezposelnost od leta 2008 do 2010 prav tako povečala, vendar je ostala na nižji ravni kot leta 2005. Iz tega bi lahko sklepala, da se je politika izobraževanja bolj uskladila s potrebami na trgu dela, kajti, če gledamo vse registrirano brezposelne do 30 let, jih je manj kot leta 2005, kljub temu, da je v vmesnem času nastopila gospodarska kriza, ki pa je na celotni slovenski ravni povzročila povečanje registrirane brezposelnosti.

Ko gledamo spremembe v starostni strukturi registrirano brezposelnih vidimo premik, da se je povečala brezposelnost v skupini 25-30 let, v mlajši skupini pa se je zmanjšala, moram opozoriti tudi na trend podaljševanja izobraževalnega procesa, ki ga je mogoče zaznati. Vedno več mladih se vpisuje na visokošolske in višješolske programe in prihaja tudi do zavlačevanja študija, kar avtomatsko pomeni premik brezposelnih v starejšo starostno skupino.

7 Zaključek

Skozi diplomsko nalogo sem ugotavljala usklajenost politike izobraževanja s potrebami na trgu dela, tako na celotni ravni Slovenije, kot za štiri različna področja. Na državni ravni sem kot kazalec usklajenosti gledala registrirano brezposelnost po starostnih razredih do tridesetega leta. Skladnost politike izobraževanja s potrebami na trgu dela, bi pomenila da registrirane brezposelnosti ni, ali je zelo nizka, traja samo toliko časa, kolikor potujejo informacije do iskalcev zaposlitve do ponudnikov, saj prihajajo na trg dela mladi, ki imajo ustrezna znanja in kvalifikacije za delo, da se takoj zaposlijo. Vendar sem ugotovila, da te skladnosti ni, saj obstaja registrirana brezposelnost med mladimi, od leta 2005 do 2010 sem opazila le spremembe v deležu registrirano brezposelnih v dveh skupinah, saj se je v skupini do 18-25 let le ta zmanjšala, v skupini 25-30 let, pa se je povečala.

Pri tem sem preučevala kakšno je zaposlenost po določeni vrsti poklicev in kakšna so razpisana mesta za vpis v programe, ki omogočajo opravljanje tovrstnih poklicev, ter s tem primerjala brezposelnost za iste sektorje. Ugotovila sem, da ni nujno, da, če se pokaže povečevanje zaposlovanja, da to pomeni tudi zmanjševanje brezposelnosti v tem sektorju, saj je na trg dela vedno svež prtok delovne sile, ki povečuje brezposelnost. S podatkov sem ugotovila, da je v večini primerov prišlo do povečevanja razpisnih mest, prav tako se je tudi povečevalo zaposlovanje, vendar je samo na področju zdravstva ostala brezposelnost na približno enaki ravni, pri ostalih pa se je večala.

Iz tega lahko zaključim, da politika izobraževanja po nobenem postavljenem kriteriju ni prilagojena potrebam na trgu dela. Za to lahko podam več razlogov:

- Nad izobraževalnimi programi se ne izvaja neposreden nadzor. »Ministrstvo za visokošolstvo, znanost in tehnologijo je izvršilna veja oblasti in kot tako izvaja nadzor nad univerzami. Visokošolski zavodi pa so pri določanju števila vpisnih mest avtonomni.« (Očko 2011)
- Zaradi avtonomnosti izobraževalni zavodi niso dolžni upoštevati trenutnih stanj na trgu dela, kljub temu, da »Ministrstvo za visokošolstvo preverja stanje na trgu dela – analize, napovedi, pregled brezposelnosti itd.« (Očko 2011)
- »Zavedati se je treba, da se študijski programi (niti vsebinsko niti tehnično) ne morejo tako hitro spremeniti, da vsaka sprememba začne veljati po določenem času in, da pridejo diplomanti na trg dela šele nekaj let po vpisu.« (Očko, 2011)
- Posameznik se za določen izobraževalni program v končni fazi še vedno odloči na osebni ravni in ni nujno, da upošteva stanja na trgu dela. Zato tudi, če politika izobraževanja v sodelovanju tako z izobraževalnimi ustanovami, kot po tem z akterji, ki skrbijo za zaposlovanje, nudi vse informacije o »poklicih prihodnosti« kjer se je mogoče hitro zaposliti, ni nujno, da posameznik to upošteva.

S temi tezami, tudi nisem mogla potrditi svoje hipoteze, saj je politika izobraževanja preveč toga in kompleksna, da bi se lahko prilagajala na hitre spremembe, ki jih zahteva trg dela.

Literatura

- Ažman, Tatjana. 2004. *Od tradicionalne srednje šole do sodobne*. Dostopno prek: http://www.sodobna-pedagogika.net/index.php?option=com_content&task=view&id=1244&-Itemid=19 (28. avgust 2011).
- Börzel, Tanja. 1997. What's So Special About Policy Networks? – An Exloration of the Concept and Its Usefulness in Studying European Governance. *European Integration online Papers 1*. Dostopno prek: <http://eiop.or.at/eiop/texte/1997-016a.htm> (28. avgust 2011).
- Bucik, Valentin. 2009. Splošna matura na slovenskem: včeraj, danes in jutri. *Sodobna pedagogika 1*: 116 – 134.
- Cahn, Matthew Alan. 1995. The players: institutional and noninstitutional actors in the policy process. V *Public policy: the essential readings*, ur. Stella Theodoulou in Matthew Alan Cahn, 201 – 211. Englewood Cliffs (N.J.) : Prentice Hall.
- Čelebič, Tanja in Marjana Komprej. 2010. *Vpliv recesije na izobrazbeno strukturo brezposelnih in predlagani ukrepi*. Dostopno prek: <http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Povezov-anjeTrgaDela/VPLIVRECESIJE.pdf> (28. avgust 2011).
- European Commission. 2009. *Structures of Education and Training System in Europe 2009/2010*. Dostopno prek: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_SI_EN.pdf (26. avg. 2011).
- Faganelj, Mojca, Saša Mlakar in Anita Molka. 2007. Kako obdržati kader? V *Vse kar bi morali vedeti o zaposlovanju*, ur. Anton Kramberger in Samo Pavlin, 88-108. Ljubljana: Lisac & Lisac d. o. o.
- Ferjan, Marko. 1999. *Organizacija izobraževanja – skripta*. Kranj: Moderna organizacija.
- Fink Hafner, Danica. 1998. Raziskovanje policy omrežij, *Teorija in praksa* 35 (5): 816 – 829.
- - - 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- - - 2007. Znanost »o« javnih politikah in »za« javne politike. V *Uvod v analizo politik; Teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 9 – 30. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Howlett, Michael in M. Ramesh. 2005. *Studying public policy: policy cycles and policy subsystems*. Oxford: Oxford University Press.

Jereb, Janez. 1998. *Teoretične osnove izobraževanja*. Kranj: Založba Moderna organizacija.

Kramberger, Anton. 2007. Ujemalni problem in prehod mladih v sfero dela. V *Zaposljivost v Sloveniji – analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave*, ur. Anton Kramberger in Samo Pavlin, 128 – 149. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kotar, Mirjam. 2007. Država kot javnopolitičen igralec. V *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 69 – 86. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Krašovec, Alenka. 2002. Oblikovanje javnih politik. *Teorija in praksa* 40 (5). Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20035lajh.pdf> (23. avgust 2011)

Kustec, Simona. 2000. Spremembe policy omrežja in njihov vpliv na politike. *Teorija in – praksa* 37 (5): 884 – 902

Lajh, Damjan. 2007. Izvajanje javnih politik. V *Uvod v analizo politik; Teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 155 – 175 Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Langerholc, Branka. 2011. Intervju z avtorico. Ljubljana, 24. avgust.

Ministrstvo za javno upravo. 2011. *Registrirana brezposelnost po poklicnem sklopu brezposelnih*. Dostopno prek: <http://e-uprava.gov.si/ispo/brezposelnost/zacetna.ispo> (28. avgust 2011).

Ministrstvo za šolstvo in šport. 2007. *Zgradba vzgoje in izobraževanja v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.zbornica-zveza.si/dokumenti/shema_izobrazevanja.pdf (24. avgust 2011)

- - - 2005. *Stanje prijav za vpis v srednje šole na dan 30. 3. 2005*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/solstvo/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/vpis_2005_06/ (28. avgust 2011).

- - - 2006. *Stanje prijav za vpis v srednje šole na dan 14. 4. 2006.* Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/solstvo/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/vpis_200607/#c5385 (28. avgust 2011).

- - - 2007. *Stanje prijav za vpis v srednje šole na dan 13. 4. 2007.* Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/solstvo/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/vpis_200708/#c16903 (28. avgust 2011).

- - - 2008. *Stanje prijav za vpis v srednje šole na dan 14. 4. 2008.* Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/solstvo/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/vpis_200809_zacetek_s_1_septembrom/#c17072 (28. avgust 2011).

- - - 2009. *Stanje prijav za vpis v srednje šole na dan 14. 4. 2009.* Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/solstvo/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/vpis_200910/#c17286 (28. avgust 2011).

Muršak, Janko. 2008. *Kakovost poklicnega in strokovnega izobraževanja z vidika usklajenosti s potrebami na trgu dela. V Kakovost poklicnega in strokovnega izobraževanja (normativne in strokovne podlage)*, ur. Janez Kolenc in Anton Kramberger, 66 – 94. Ljubljana: JRZ Pedagoški inštitut.

Očko, Marina. 2011. *Intervju z avtorico.* Ljubljana, 24. avgust.

Pavlin, Samo. 2007. *Vloga znanja pri profesionalizaciji poklicev.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- - - in Ivan Svetlik. 2004. *Izobraževanje in raziskovanje za družbo znanja. Teorija in praksa* 41 (1): 199 – 211.

Portal znanj. com. 2006. *Poklici prihodnosti.* Dostopno prek: <http://www.portal-znanja.com/%C4%8ClanekDetajl/Trendi-sodobnih-izobra%C5%BEevanj/1-40> (23. avgust 2011).

Sikirič, Venesa. 2007. *Trendi sodobnih izobraževanj.* Dostopno prek: <http://www.portalznanja.com/%C4%8ClanekDetajl/Trendi-sodobnih-izobra%C5%BEevanj/1-99> (27. avgust 2011).

Statistični urad Republike Slovenije. 2011a. *Delovno aktivno prebivalstvo po področju.* Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/-Saveshow.asp> (23. avgust 2011).

- - - 2011b. *Delovno aktivno prebivalstvo po področju*. Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/-SaveShow.asp> (23. avgust 2011).

- - - 2011c. *Delovno aktivno prebivalstvo po področju*. Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (23. avgust 2011).

- - - 2011č. *Delovno aktivno prebivalstvo po področju*. Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (23. avgust 2011)

Svetlik, Ivan. 1994. *Fleksibilne oblike dela in zaposlovanje v Sloveniji*. V *Zaposlovanje; Približevanje Evropi*, ur. Sonja Pirhler in Ivan Svetlik, 123 – 138. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Univerza v Ljubljani. 2005. *Razpis za vpis v študijskem letu 2005/2006*. Dostopno prek: http://www.vpis.uni-lj.si/Razpis%20arhiv/Razpis_2005_2006.pdf (26. avgust 2011)

- - - 2006. *Razpis za vpis v študijskem letu 2006/2007*. Dostopno prek: http://www.vpis.uni-lj.si/Razpis%20arhiv/Razpis_2006_2007.pdf (26. avgust 2011).

- - - 2007 *Razpis za vpis v študijskem letu 2007/2008*. Dostopno prek: http://www.vpis.uni-lj.si/Razpis%20arhiv/Razpis_2007_2008.pdf (26. avgust 2011)

- - - 2008 *Razpis za vpis v študijskem letu 2008/2009*. Dostopno prek: http://www.vpis.uni-lj.si/Razpis%20arhiv/Razpis_2008_2009.pdf (26. avgust 2011)

- - - 2009 *Razpis za vpis v študijskem letu 2009/2010*. Dostopno prek: http://www.vpis.uni-lj.si/Razpis%20arhiv/Razpis_2009_2010.pdf (26. avgust 2011)

Uršič, Mateja. 2011. Intervju z avtorico. Ljubljana, 24. avgust.

Van Waarden, Frans. 1992. Dimensions and types of policy networks. *European Journal of Political Research* 21 (1): 29 – 52.

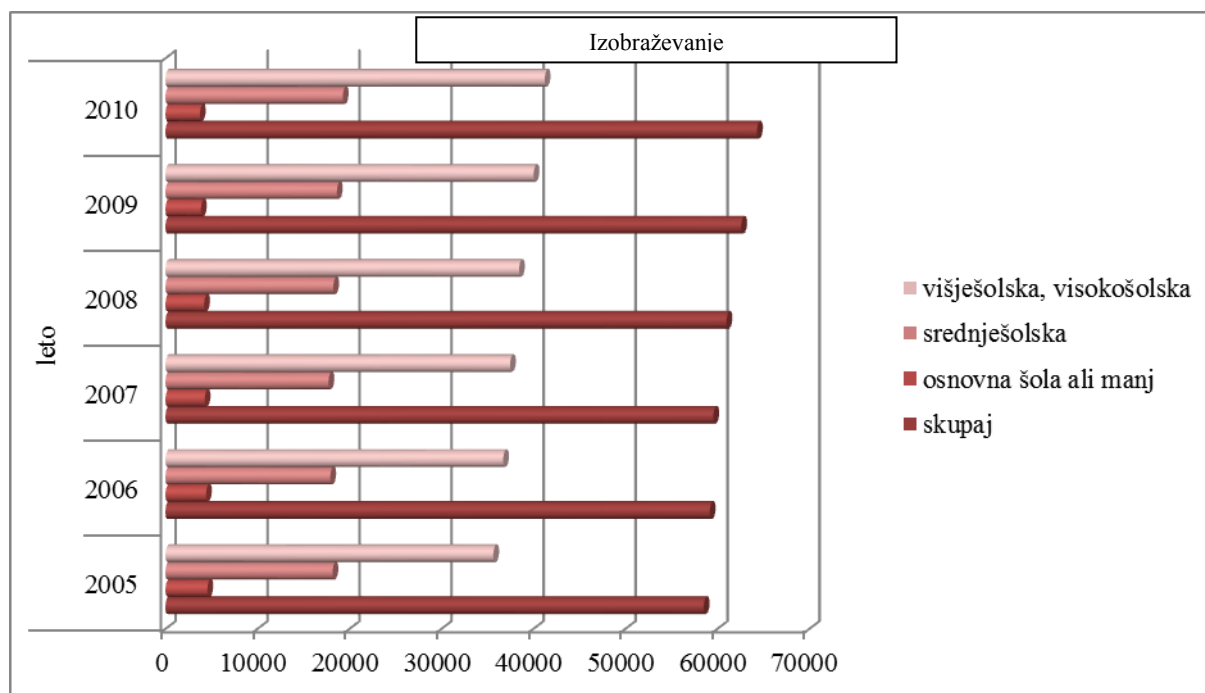
Zaletel, Aleš. 2006. *Kako uspešno iskati zaposlitev?; Vaš nujen pripomoček za iskanje sanjskega dela!* Ljubljana: Moje delo.

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011. *Registrirana brezposelnost po starostnih razredih 2005 – 2011*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost (26. avgust 2011).

Priloge

Priloga A: Delovno aktivno prebivalstvo s področja izobraževanja

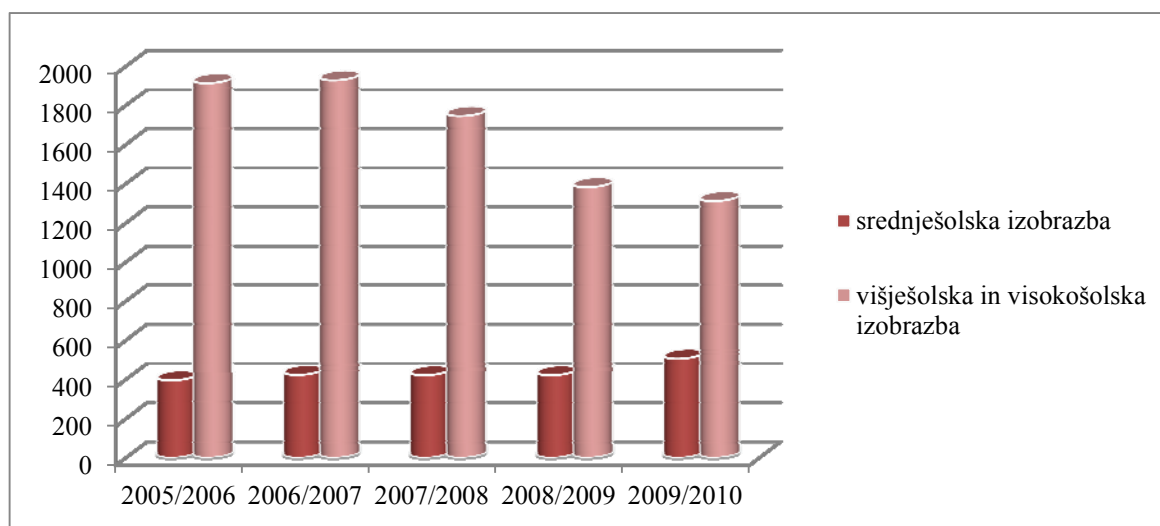
Grafikon A. 1: Delovno aktivno prebivalstvo na področju izobraževanja

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (a)

Priloga B: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja izobraževanja

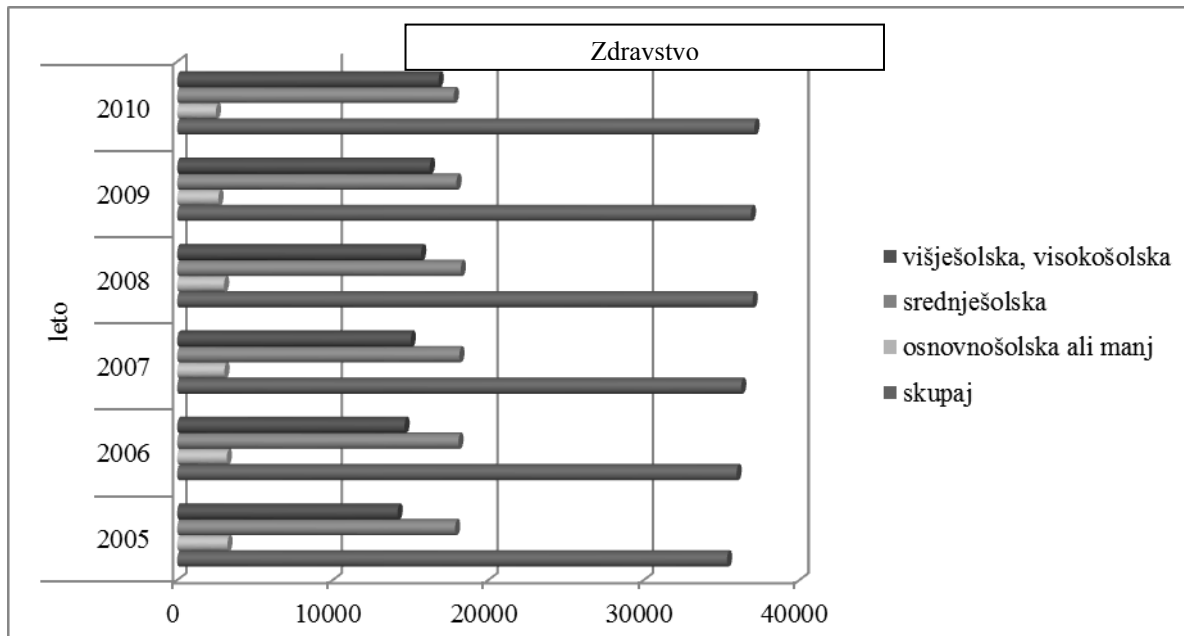
Grafikon B. 1: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe izobraževanja s področja izobraževanja

Vir: Ministrstvo za šolstvo in šport (2005), Ministrstvo za šolstvo in šport (2006), Ministrstvo za šolstvo in šport (2007), Ministrstvo za šolstvo in šport (2008), Ministrstvo za šolstvo in šport (2009), Univerza v Ljubljani (2005), Univerza v Ljubljani (2006), Univerza v Ljubljani (2007), Univerza v Ljubljani (2008), Univerza v Ljubljani (2009)

Priloga C: Delovno aktivno prebivalstvo s področja zdravstva

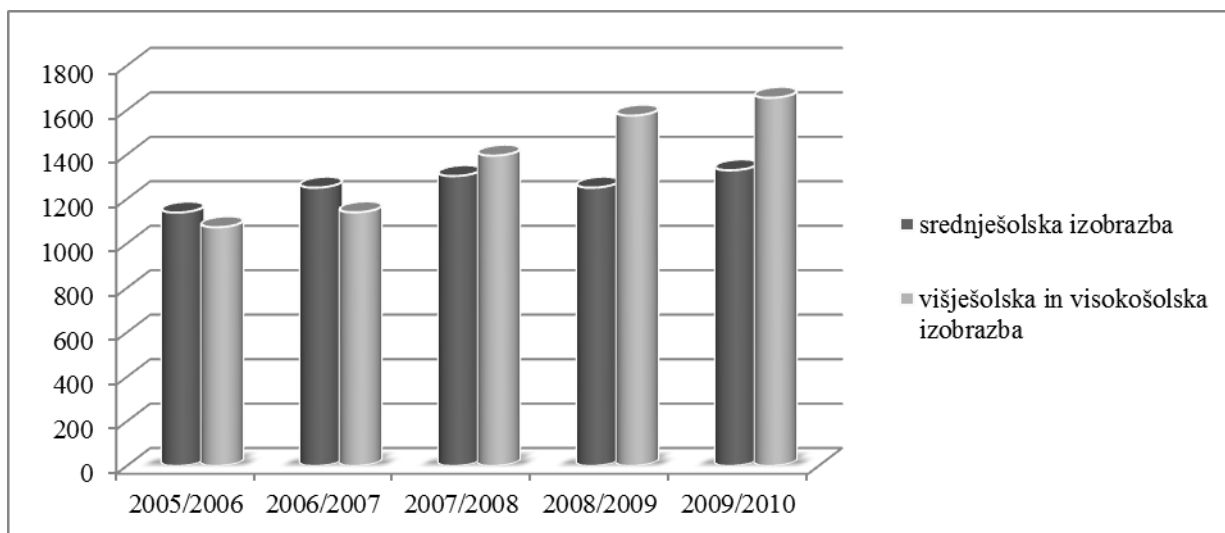
Grafikon C. 1: Delovno aktivno prebivalstvo na področju zdravstva

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (b)

Priloga Č: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja zdravstva

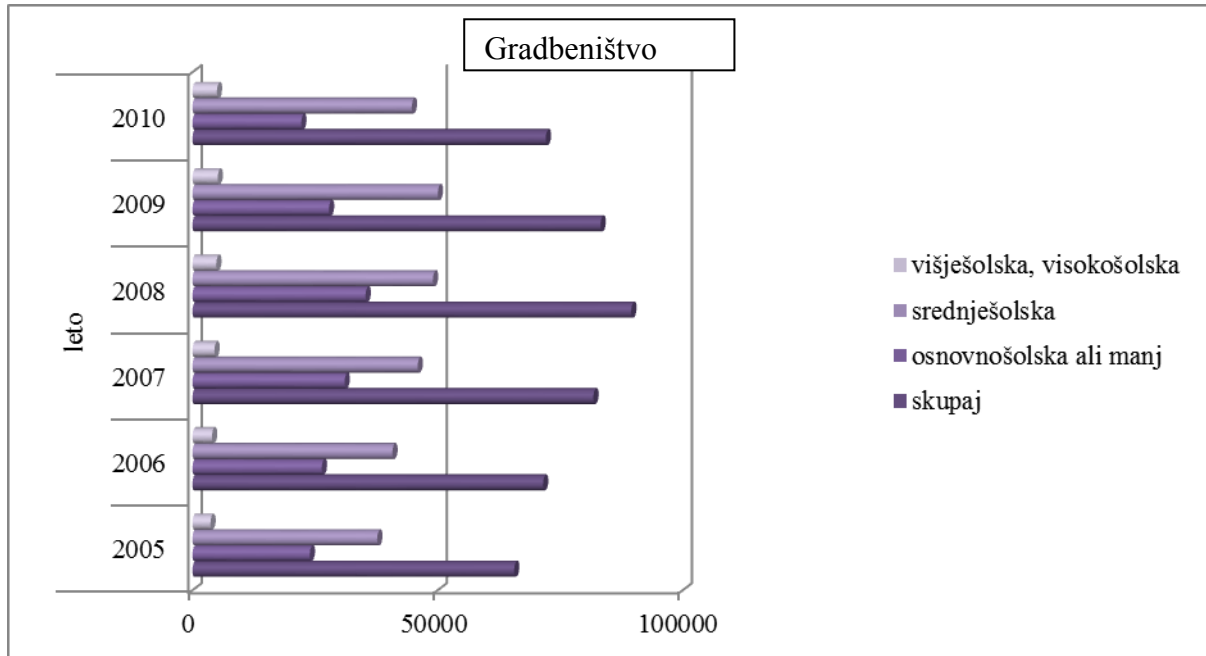
Grafikon Č. 1: Razpisna mesta za vpis v srednje šole, višje šole in visoke pole na področju zdravstva

Vir: Ministrstvo za šolstvo in šport (2005), Ministrstvo za šolstvo in šport (2006), Ministrstvo za šolstvo in šport (2007), Ministrstvo za šolstvo in šport (2008), Ministrstvo za šolstvo in šport (2009), Univerza v Ljubljani (2005), Univerza v Ljubljani (2006), Univerza v Ljubljani (2007), Univerza v Ljubljani (2008), Univerza v Ljubljani (2009)

Priloga D: Delovno aktivno prebivalstvo na področju gradbeništva

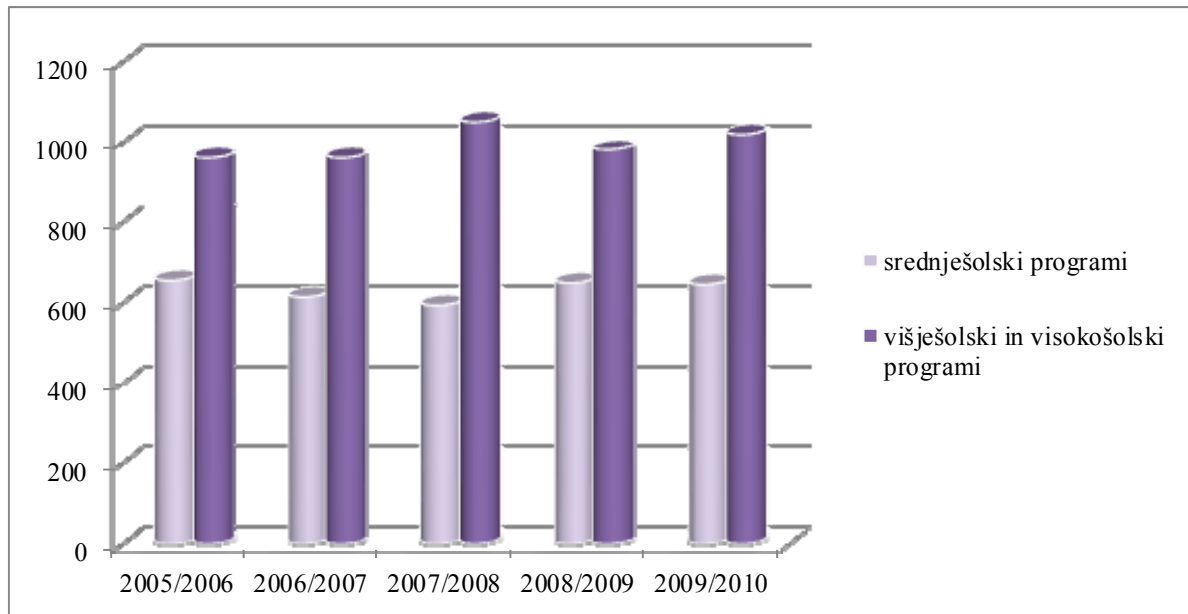
Grafikon D. 1: Delovno aktivno prebivalstvo na področju gradbeništva

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (c)

Priloga E: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja gradbeništva

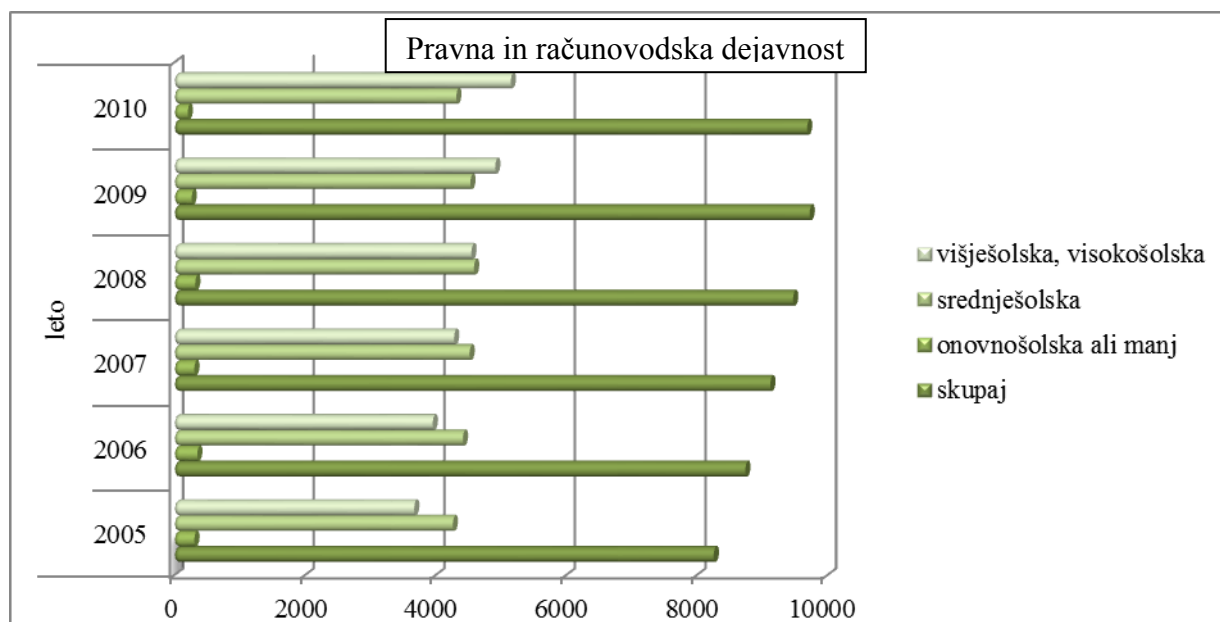
Grafikon E. 1: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja gradbeništva

Vir: Ministrstvo za šolstvo in šport (2005), Ministrstvo za šolstvo in šport (2006), Ministrstvo za šolstvo in šport (2007), Ministrstvo za šolstvo in šport (2008), Ministrstvo za šolstvo in šport (2009), Univerza v Ljubljani (2005), Univerza v Ljubljani (2006), Univerza v Ljubljani (2007), Univerza v Ljubljani (2008), Univerza v Ljubljani (2009)

Priloga F: Delovno aktivno prebivalstvo s področja pravne in računovodske dejavnosti

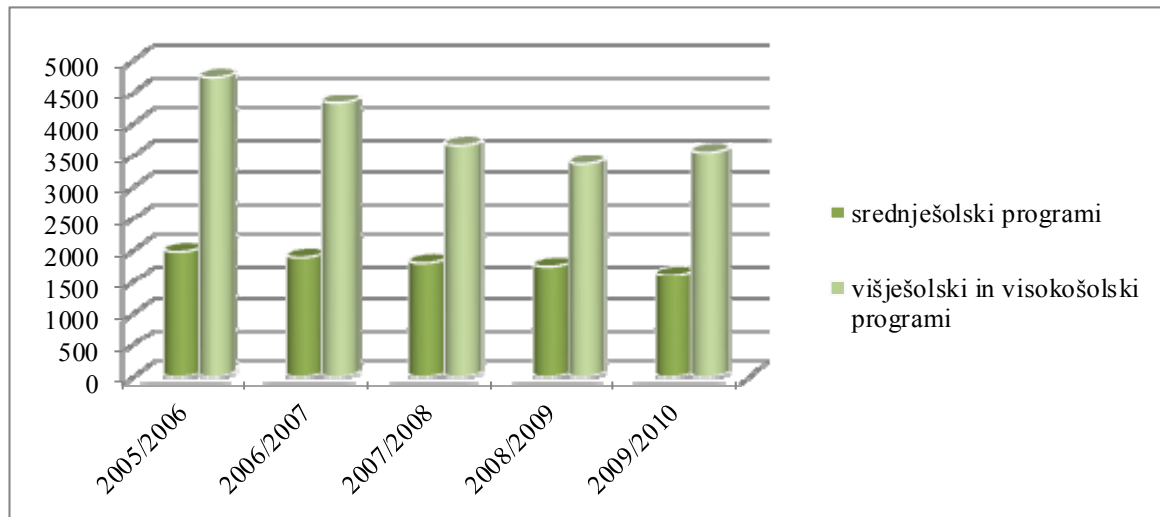
Grafikon F. 1: Delovno aktivno prebivalstvo na področju pravne in računovodske dejavnosti

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (č)

Priloga G: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja računovodske, pravne in ekonomske dejavnosti

Grafikon G. 1: Razpisna mesta za srednješolske, visokošolske in višješolske programe s področja računovodske, pravne in ekonomske dejavnosti

Vir: Ministrstvo za šolstvo in šport (2005), Ministrstvo za šolstvo in šport (2006), Ministrstvo za šolstvo in šport (2007), Ministrstvo za šolstvo in šport (2008), Ministrstvo za šolstvo in šport (2009), Univerza v Ljubljani (2005), Univerza v Ljubljani (2006), Univerza v Ljubljani (2007), Univerza v Ljubljani (2008), Univerza v Ljubljani (2009)

Priloga H: Intervju ga. Branka Langerholc

Zaposlena na Srednji zdravstveni šoli v Ljubljani. Opravljeno v Ljubljani, 24. 8. 2011.

1. Dijake izobražujete na področju, kjer imajo v prihodnosti neposreden stik z osebami, ali je za vas prioriteta teoretično izobraževanje ali izobraževanje skozi prakso?

Teoretična izobrazba je osnova in izhodišče za praktično delo. Teorijo prek praktičnega pouka usvajajo dijaki v prvem in drugem letniku oz. v prvem (Bolničar negovalec) v prostorih šole, kjer se ob učnih pripomočkih in igri vlog pripravljajo za delo ob pacientu. Izobraževanje skozi prakso je zelo uspešen način poučevanja, vendar so teoretične osnove za delo pri pacientu nujne in prioritete.

2. Ali oblikujete programe skupaj z ostalimi zdravstvenimi srednjimi šolami, ali jih oblikuje vsaka šola individualno? Če jih oblikujete skupaj, kako poteka to oblikovanje in kdo so ključni akterji, ki sodelujejo?

Ključni akterji so aktivni člani aktivov, ki sodelujejo bodisi na pobudo ravnateljice ali na lastno pobudo. Določene programe oblikujemo z ostalimi zdravstvenimi šolami.

3. Ko gre za oblikovanje programov, ali se vam zdi, da se skušajo uveljaviti določeni interesi, ali poteka oblikovanje s strinjanjem vseh? Če prihaja do razhajanj interesov, kateri so ti najbolj »konfliktni« interesi?

Delovati poskušamo kakovostno in nepristransko, zato prevladujejo tisti interesi, ki so v korist celotnemu izobraževalnemu programu (šoli, staršem, delodajalcem..).

4. Kakšno vlogo ima država na vašem področju?

Država nam prek Ministrstva za šolstvo in šport nalaga določena pravila, ki jim skušamo slediti in jih upoštevati.

5. Kako vidite organ Ministrstvo za šolstvo in šport? Se vam zdi, da je ključni akter, ki usklajuje vse različne interese? Kako to poteka?

Tudi Ministrstvo se sooča z določenimi ovirami, je ključni akter, ki pa je tudi odprt za interese in vprašanja zavodov (ni nujno, da jih uresniči, uskladi).

6. Se vam zdi, da se vaši dijaki lahko dobro vključijo v trg dela, na osnovi česa to ocenjujete?

Naši dijaki prihajajo iz šole, ki ima tradicijo in ugled. Dobrodošli so na kliničnih oddelkih in v socialnih zavodih. V času počitnic dobimo s strani klinik in zavodov ponudbe za opravljanje počitniškega dela oz. za opravljanje pripravništva in če se dijak na počitniškem delu oz. pripravništvu izkaže kot dober delavec, ima možnost za zaposlitev. Trenutno je zaposlovanje srednješolcev nekoliko težavno.

Priloga I: Intervju ga. Marina Očko

Zaposlena na Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Intervju je bil opravljen v Ljubljani, 24. 8. 2011.

1. Kako poteka sodelovanje med Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo ter univerzami?

(z vidika visokega šolstva)

Ministrstvo je izvršilna veja oblasti in kot takšno izvaja nadzor na univerzami. Njegove pristojnosti določa Zakon o visokem šolstvu: npr. vodi razvid visokošolskih zavodov, vladi predlaga spremembe odlokov o ustanovitvi javnih univerz (npr. širitev študijskih področij, nova članica), vladi predlaga soglasje k razpisu študijskih programov, zagotavlja sredstva za študijsko in obštudijsko dejavnost ter investicije, opravlja nadzor nad zakonitostjo dela in izpolnjevanjem pogojev za opravljanje visokošolske dejavnosti.

Pri vseh teh postopkih je potrebno tesno (pisno in osebno) sodelovanje s strokovnimi službami univerz. Tako lahko ministrstvo pridobi potrebne podatke in dokumente, na podlagi katerih se lahko vsi ti ukrepi izvedejo.

2. Kdo so ključni akterji, ki sodelujejo pri oblikovanju razpisnih mest za posamezne študijske programe?

Visokošolski zavodi so pri določanju števila prostih vpisnih mest avtonomni. K razpisu si morajo javni in koncesionirani zavodi pridobiti soglasje vlade, vendar pa slednja v mesta bistveno ne posega. V postopku pridobivanja soglasja ministrstvo sicer zavode lahko povpraša o razlogih za razpis določenega študijskega programa ali višine mest, vendar pa samo besedilo razpisa (predhodno) sprejme pristojni organ visokošolskega zavoda.

3. Kako poteka prilagajanje izobraževalnega sistema potrebam trga delovne sile?

Izobraževalni sistem se ne spreminja tako pogosto in je, kakršen je. Visokošolski sistem se je nazadnje spremenil leta 2004, ko je bila uvedena bolonjska struktura študija (drugačne vrste študijskih programov). Njen namen je bil zagotoviti kakovost visokega šolstva (večja mobilnost študentov, kreditni sistem, priznavanje izobrazbe, vseživljenjsko učenje), kar seveda posledično vpliva tudi na trg dela (na sistem, ne na potrebe trga).

Sklepamo pa, da bolj sprašujete po tem, kako se študijski programi prilagajajo potrebam trga dela. Ponoviti moramo, da so glede vsebine in razpisa študijskih programov visokošolski zavodi avtonomni. To pomeni, da se sami odločijo, kaj bodo poučevali in ali bodo nek študijski program (sploh) razpisali (če da, tudi o tem, koliko mest; ali redni študij ali samo izredni itd.). Pričakovati je, da se tako pri oblikovanju vsebine študijskega programa kot pri odločanju o razpisu visokošolski zavodi predhodno pozanimajo o potrebah trga dela, v veliki meri pa nanj vseeno vplivajo želje potencialnih študentov. Predstavljamo si tudi, da zavodi upoštevajo širše družbene interese, dolgoročna prizadevanja o razvoju Slovenije in zaposlitvene možnosti diplomantov.

4. Ali sodelujeta pri oblikovanju politike izobraževanja tudi z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve? V primeru sodelovanja, kako le to poteka?

Kot že rečeno, so pri razpisu študijskih programov visokošolski zavodi avtonomni. Naše ministrstvo v raznih postopkih preveri stanje na trgu dela – analize, napovedi, pregled brezposelnih itd. Poleg tega je MDDSZ pristojno za socialne transferje, do katerih so upravičeni študenti (npr. štipendija, prehrana, študentsko delo), zaradi česar sodelujemo tudi na teh področjih.

Dodamo lahko, da je osnovni strateški dokument s tega področja Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011-2020 (Uradni list RS, št. 41/11). Pri pripravi tako obsežnega in pomembnega dokumenta pa je naše ministrstvo sodelovalo z vsemi državnimi in drugimi organi, ki vplivajo na visoko šolstvo in obratno.

Sodelovanje lahko poteka tako osebno (sestanki, medsektorske delovne skupine, telefonsko) kot pisno (npr. elektronsko).

5. Kako je na oblikovanje politike izobraževanja vplivala gospodarska kriza?

Če ponovimo: pri razpisu študijskih programov so visokošolski zavodi avtonomni. Gospodarska kriza se je sicer verjetno odrazila na številu študijskih programov in številu prostih mest, saj morajo zavodi zagotavljati primerno kakovost izvajanja (materialni stroški, plače itd.).

Tudi naše ministrstvo je pri dajanju soglasja k razpisu študijskih programov bolj pazljivo in previdno ter preverja zagotavljanje pogojev za izvajanje (prostori, kadri, akreditacija študijskega programa).

Verjetno pa je treba vseeno dodati, da so ekonomske krize bolj začasnega trajanja in nenadne, politike oz. strategije pa so dolgoročne, zaradi česar se na trenutne razmere težko prilagajajo. Zavedati se je treba, da se študijski programi (niti vsebinsko niti tehnično) ne morejo tako hitro spremeniti, da vsaka sprememba začne veljati po določenem času (ponavadi z začetkom novega študijskega leta) in da pridejo diplomanti na trg dela šele po nekaj letih po vpisu. Politika izobraževanja je sicer zajeta v omenjenem nacionalnem programu – pri njegovem oblikovanju pa so se upoštevale tudi gospodarske napovedi in analize stanja.

6. Ali menite, da je potrebno dijake usmerjati v deficitarne poklice (npr. da se jim jih prestavlja na šolah, se za te poklice razpišejo dodatne štipendije)? Zakaj?

Izbira študija je pomemben korak v posameznikovem življenju. Tako odgovorne odločitve se ne da sprejeti zlahka in hitro. Važno je, da ima oseba v času izbire na voljo čim več informacij; te vključujejo tudi podatke o deficitarnih poklicih. Danes je najti redno zaposlitev bolj izjema kot pravilo, zato je k vstopu v visoko šolstvo, na podlagi katerega si študent izbere oz. začrta kariero, treba pristopiti resno in premišljeno.

Prizadevamo si, da struktura študentov sledi željeni strukturi družbe. Zaposlovanje na posameznih področjih je namreč nujno za ustrezen tehnološki in družbeni napredek in s tem konkurenčnost Slovenije v evropskem in svetovnem okolju. Za napredek družbe je pomemben razvoj vseh znanstvenih disciplin.

Tako bi kazalo spodbujati večji interes za vpisovanje v posamezne programe zaradi informatizacije vseh dejavnosti, zaradi naraščajočih potreb, ki izhajajo iz staranja prebivalstva ter iz spremenjene strukture porabe, ki jo prinaša rastoča življenjska raven, pa tudi zaradi ohranjanja nacionalne identitete in pričakovane večje porabe kulturnih dobrin, ki spremlja naraščajočo življenjsko raven.

Za spreminjanje omenjenih razmerij je najbolj smiselno uporabljati usmerjeno in diferencirano štipendijsko politiko, obenem pa je treba zagotoviti tudi obstoj študijskih področij in raziskav, za katere se odloča relativno manjše število študentov, vendar so nacionalnega pomena.

Priloga J: Intervju ga. Mateja Uršič

Zaposlena na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje. Opravljeno v Ljubljani, 24. avgust 2011.

1. Ali ste kot posredniki med delodajalci in iskalci zaposlitve tudi udeleženi pri oblikovanju politike izobraževanja? (npr. svetovanje, pomoč pri usmerjanju kateri poklici so deficitarni ...)

Zavod RS za zaposlovanje (Zavod) na oblikovanje politike izobraževanja nima neposrednega vpliva.

S kariernim svetovanjem se na Zavodu ukvarja Služba za karierno orientacijo, oz. karierni svetovalci, ki so zaposleni na vseh uradih za delo v Sloveniji. Brezposelnim, ki želijo pridobiti izobrazbo ali se prekvalificirati, karierni svetovalci pomagajo pri izbiri smeri in načina nadaljnega izobraževanja ali prekvalifikacije.

Svetovanje za izobraževanje oz. karierno svetovanje na Zavodu pa ni namenjeno le brezposelnim osebam, ampak se lahko za pomoč v Centre za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS-e) obrnejo tudi vsi drugi. Vrata CIPS-ov so odprta šolski mladini, študentom in tudi zaposlenim, če se v svoji karieri odločajo za izobraževanje. Poleg pogovora s kariernim svetovalcem lahko v CIPS-ih najdejo veliko različnih informacij (opise poklicev, podatke o vseh vrstah šol, izobraževalnih programih, finančnih pomočeh in drugo), ki jim lahko pomagajo do prave odločitve. Na voljo so tudi testi za odkrivanje poklicnih interesov.

Tisti, ki jim je uporaba računalnika blizu, lahko svojo kariero načrtujejo s pomočjo spletnih aplikacij in portalov, ki so na voljo. Na Zavodovih spletnih straneh je temu

namenjena spletna svetovalnica eSvetovanje.

Zavod je torej ustanova, ki lahko ponudi pomoč vsem tistim, ki ne vedo, kako načrtovati svojo nadaljnjo izobrazbeno ali poklicno pot, glavno vlogo pri sprejemanju odločitev pa ima posameznik. Pri tem mu svetujemo, naj razišče tako svoje interese, želje in značilnosti kot tudi možnosti za izobraževanje in zaposlovanje z izbranim poklicem.

2. Ali kako sodelujete z Ministrstvom za šolstvo in šport, z Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, univerzami in drugimi izobraževalnimi ustanovami? Kako poteka to sodelovanje?

Z Ministrstvom za šolstvo in šport (MŠŠ) ter Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT) Zavod sodeluje zlasti v okviru priprave programskih zasnov ter implementacije programov aktivne politike zaposlovanja. Skupaj z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) in MŠŠ za posamezno šolsko leto pripravlja Program izobraževanja brezposelnih oseb, ki je podlaga za vključevanje brezposelnih oseb v formalno izobraževanje. Program se izvaja že od leta 1998 z namenom povečanja zaposljivosti in fleksibilnosti brezposelnih oseb na trgu dela, zmanjševanja strukturnega neskladja ter dviga izobrazbene in kvalifikacijske ravni brezposelnih oseb. Brezposelne osebe se lahko vključujejo v izobraževalne programe na celotni vertikali, od osnovne šole do dodiplomskega izobraževanja, pri čemer jim je na voljo tudi brezplačna učna pomoč. Zavod spremlja uspešnost udeležencev ter v izvajanju sodeluje tako z izvajalci izobraževanja (šolami ter drugimi izobraževalnimi institucijami) kot tudi z izvajalci učne pomoči (obdobni sestanki z izvajalci ali predstavništvi izvajalcev, obiski pri izvajalcu). Na pobudo MŠŠ je bilo v ukrepe aktivne politike zaposlovanja umeščenih tudi nekaj programov, katerih namen je zviševanje ravni pismenosti odraslih (programi UŽU) ter zmanjševanja negativnih posledic osipništva (projektno učenje mladih - program PUM).

Z namenom preprečevanja prehoda mladih diplomantov v brezposelnost je Zavod vzpostavil uspešno sodelovanje tudi s Študentsko organizacijo Slovenije ter Kariernimi centri v okviru Univerz, ki med drugim izvajajo aktivnosti obveščanja o stanju na trgu dela ter možnostih aktivne politike zaposlovanja, Zavodu pa v razmislek ponujajo raznovrstna strokovna izhodišča za oblikovanje novih programov.

Zavod je tudi nosilec Nacionalne koordinacijske točke za vseživljenjsko karierno orientacijo (NKT), s katero si bo prizadeval za celostno urejanje karierne orientacije v Sloveniji in doseganje usklajenega delovanja vseh politik na tem področju. Osrednja naloga NKT bo podpora uvajanju koncepta vseživljenjske karierne orientacije (VKO) na nacionalni ravni. V okviru te naloge bo NKT zagotavljanja podporo medresorski Strokovni skupini za vseživljenjsko karierno orientacijo, ki deluje pri MŠŠ in katere naloge so: usklajevanje politik, izdelava analiz in vrednotenj.

3. Ali menite, da bi bilo potrebno poklice, ki so že sedaj presežni kako omejiti, zmanjšati vpis v te programe in jih preusmeriti v druge poklice? Kako bi lahko to dosegli?

Ločiti moramo med poklici in izobrazbo. Z vsako izobrazbo je mogoče opravljati več različnih poklicev. Vse bolj so pomembne tudi različne kompetence, ki si jih pridobimo med študijem, s priložnostnimi deli in hobiji ter posameznikove osebnostne lastnosti.

Zavod zbira in obdeluje podatke o potrebah delodajalcev pri zaposlovanju novega kadra. Na tej podlagi pridobljene podatke o primanjkljajih oz. presežkih izobrazbenih profilov javno objavlja oziroma zainteresiranim odstopa v nadaljnjo obdelavo. Šolski mladini, staršem, brezposelnim osebam oz. drugim zainteresiranim pa ponuja informacije v okviru CIPS-ov ter spletnih strani in portalov, ki jih vzdržuje. Ali bo podatke posameznik upošteval pri izbiri poklica oz. v okviru nadaljnjega načrtovanja kariere, pa je stvar osebne presoje, želja posameznika ter raznovrstnih objektivnih okoliščin (npr. oddaljenost izobraževalne institucije od kraja bivanja, druge osebne okoliščine, npr. zdravje, skrb za družinske člane ...).

4. Ali prihajajo na zavod osebe, ki imajo zadostne kvalifikacije za zaposlitev? Pridobijo ustrezna znanja z samim izobraževalnim procesom, ali je potrebno še dodatno dopolnjevanje teh znanj?

Pri Zavodu se prijavljajo osebe z zelo različnimi izobrazbami in kvalifikacijami. V odvisnosti od potreb trga dela v konkretnem obdobju je nekaterim posameznikom potrebno pomagati pri pridobitvi dodatne, predvsem delovno specifične kompetence. Za mlade predvsem velja, da imajo boljše znanje tujih jezikov, bolj obvladajo uporabo računalnika, so bolj prilagodljivi. Manjka pa jim delovnih izkušenj na prav določenih mestih. Vse to pa lahko prinese tudi zaposlovanje za določen čas.

5. Kateri poklici omogočajo hitro zaposlitev po zaključenem izobraževanju in kateri so poklici, kjer je zaposlovanje najbolj oteženo?

Po podatkih Zavoda se najhitreje zaposlujejo analitiki in snovalci informacijskih sistemov, inženirji elektrotehnike, inženirji strojništva, zdravniki, zobozdravniki, farmacevti, medicinske sestre, kuharji, natakarji, tesarji.

Najtežje službo dobijo mladi, ki imajo le osnovnošolsko izobrazbo oz. delavci brez poklica, pomožni delavci, živilski delavci v slaščičarstvu, pomožne šivilje, konfekcijski pomočniki, obdelovalci lesa, slaščičarji, cvetličarji, poslovni tajniki in šivilje-krojači.